

1943. g.
Janvāris
RM 9,00

Reichsministrs Alfred's Rosenberg's — piecdesmitgadnieks

Šcheri'a uzņēmums

Reichsmaršāls Hermann's Goring's un reichsministrs Alfred's Rosenberg's š. g. 12. janvārī kļūst piecdesmitgadnieki. Tā jāuzskata par īpašu likteņa labvēlību, ka vienā dienā nākuši pasaulē divi tik izcili Vadoņa darba un cīņas biedri. Viņu mūža darbs bija cīņa pret tumsas varām, kas gribēja iznīcināt Lielvāciju un tagad visu Eiropu.

Hermann's Goring's, kas cēlies no lejaszakšu pomerāniešu dzimtas, kopš jaunības ar sirdi un dvēseli bija kaņavīrs un pirmajā pasaules karā kā iznīcinātāju eskadrijas „Freiherr von Richthofen” komandieris jau ieguva paliekamu ieroču slavu. Pēc bēdīgā Vācijas sabrukuma viņš apņēmas strādāt dienām un naktīm, līdz vācu gaisa spēki būs atjaunoti. 1922. gadā viņš pirmoreiz sastop Adolf'u Hitler'u un nodibina ar viņu draudzību uz visu mūžu, tapdams Vadoņa uzticamākais paladīns. Kā kara laikā viņš bija priekšzīmīgs kaņavīrs, tā ilgajos cīņas gados tas ir paraugs nacionālsociālisma cīnītājiem un Vadoņa padomdevējs politikā. Kad nacionālsociālisti pārņēma valsts varu, Hermann'am Goring'am atvēras plašs darbības lauks, kur tas ar lieliskiem panākumiem veicis milzu uzdevumus. Viņš vācu gaisa spēkus radījis no nekā, tā pierādīdams savu kareivisko un organizatorisko prasmi un neatlaidību. Viņa priekšzīmīgā darbība svarīgākos politikas un saimniecības posteņos rāda viņu kā izcila formāta politiķi. Kā reichsmaršāls un tuvākais Vadoņa darba un cīņas biedrs Hermann's Goring's ieguvis visas vācu nācijas un tai draudzīgo tautu mīlestību un cieņu.

Alfred's Rosenberg's ieraudzījis dienas gaismu šeit Austrumzemē Tallinā. Viņa politiskā darbība iesākas ar referātu par žīdu jautājumu, ko tas 1918. gadā nolasa Tallinas melngalvju lielajā zālē. Nākošajā gadā viņš jau ir Adolf'a Hitler'a sekotājs un cīņas biedrs Minchenē. Rosenberg's par savu uzdevumu uzskata cīņu pret visu to, kas dzīvi irdina un posta. 1923. gada 8. un 9. novembrī viņš cīnās blakus Vadonim un turpmākajā partijas cīņā pierāda savu uzticību idejai. Pēc tam, kad nacionālsociālisti pārņēma valsts vadību, viņš kļuva vācu nācijas virzītājs un audzinātājs pasaules uzskata ziņā. Kā NSDAP reichsleiteram un Vadoņa pilnvarotam NSDAP kultūras un pasaules uzskata skološanā un audzināšanā viņam ir paliekami nopelni. 1937. gadā viņš pirmais iegūst nācijas godalgu par darbību mākslā un zinātnē. Kā ieņemto Austrumu apgabalu reichsministrs Alfred's Rosenberg's ir visticamākais Vadoņa pilnvarotais austrumu jaunuzbūves lietās. Kopš 1918. gada viņš cīnījies, lai satriektu boļševismu, tagad viņš sakopo visus austrumu spēkus, lai iznīcinātu šo pasaules mēri, bet reizē rada priekšnoteikumus austrumu jaunuzbūvei un iekļaušanai Eiropas dzīves telpā.

Līdz ar vācu tautu Jaunā Eiropa reichsmaršālam Goring'am un reichsministram Rosenberg'am viņu 50. gadu dzimundienā novēl turpmākajos ilgajos miera gados, tāpat kā kādreizējās cīņās un tagadējā karā, joprojām būs uzticamiem Adolf'a Hitler'a pavadoņiem un darba biedriem un tā šā kara uzvarā un miera laika darbā gūt labāko algu par savu nesavtīgo cīņu un darbību. M.

Austrumzemes bruņoto spēku pavēlnieks kavalerijas ģenerālis WALTER'S BRAEMER'S sešdesmitgadnieks

Austrumzemes bruņoto spēku pavēlnieks kavalerijas ģenerālis Walters Braemer's 7. janvārī kļuva 60 gadu vecs. Ģenerālis Braemer's dzimis Konigsbergā. Viņš piedalījies pasaules karā kā ritmeistars un ģenerālštāba kapteinis. Vairākkārt apbalvots ar godzīmēm, ģenerālis Braemer's uzņēmis Vācijas 100.000 vīru lielajā kaņaspēkā un 1932. gada oktobrī paaugstināts par ģenerālmajoru. Šā kara sākumā jubilārs atkal cīnījās, aizstāvēdams savu dzimteni — Austrumprūsiju. Pēc izciliem nopelniem Francijas karaģēnijā Vadonis ģenerāli Braemer'u iecēla par Austrumzemes bruņoto spēku pavēlnieku. Atzīmējot šā nopelniem bagātā virnieka svētīgo darbību, viņu 1942. g. 1. septembrī paaugstināja par kavalerijas ģenerāli.

Wimmer a uzņēmums.

ĢENERĀLKOMISĀRS JĀŅOS PIE LAUKU ĻAUDĪM

Ģenerālkomisāra valsts padomnieka Dr. Drechsler'a apciemojums Madonas apriņķī bija spilgts pārdzīvotājiem visiem dalībniekiem, ko īpaši kāpināja Jāņu svētišana. Ģenerālkomisārs šai savā braucienā pārliecinājās par visu apriņķa iedzīvotāju slāņu uzticību vadībai, kas izpaudās gan darbā, gan izturēšanās veidā, un par viņu gataību veikt jaunā laikmeta uzdevumus.

Jāņus Ģenerālkomisārs pavadīja Ļaudonas lauku iedzīvotāju vidū. Tur Jāņus svinēja pēc skaistākajiem miera laiku paradumiem. Svētku noskaņu traucēja vienīgi apziņa, ka ir karš. Atceroties smagos pagātnes notikumus, bija jāatzīst, ka vienā gadā var gan daudz nopostīt, bet ne visu nopostīto par jaunu uzcelt. Pagājušā gadā uzsākts liels jaunuzbūves darbs, kas turpmāk vislielākā mērā nodrošinās visas zemes labklājību.

Šis bija galvenās Ģenerālkomisāra runu domas, ko viņš teica visu arodu vīriem un sievietēm, kuri bija sapulcējušies, viņam ierodoties Ļaudonā, Gulbenē un Madonā. Viņa vārdi tika uzņemti ar lielu sajūsmu. Īpaši atzinīgi Ģenerālkomisārs noklausījās novada komisāra Fust'a ziņojumu, ka lauku iedzīvotāju čaklo pūļu dēļ pabeigti pavasara lauku darbi un ka arī turpmāk lauku iedzīvotāju darbs lielā mērā veicinās uzvaras izcīņu. Savstarpējā uzticībā arī šai zemē tiks atrisināti lieli uzdevumi laimīgas nākotnes un ilgu miera laiku nodrošināšanai.

Tā šos Jāņus nosvētīja ar priecīgām domām par nākotni. Ģenerālkomisāram un viņa pavadoņiem šīs stundas Madonas apriņķa iedzīvotāju vidū sagādāja īpašu prieku.

pr.

Vecgulbenieši sagaidīja Ģenerālkomisāru sirsnīgi: ar ziediem un veltēm. Blakus Ģenerālkomisāram Rīgas un Madonas apriņķa novada komisārs Fust's.

Ģenerālkomisārs ar pavadoņiem Vecgulbenē pieņem latviešu drošības sargu parādi. Blakus Ģenerālkomisāram Vecgulbenes pagasta vecākais Gerhards.

Daudzi simti madoņniešu bija ieradušies Jāņos noklausīties Ģenerālkomisāra runu pilsētas parkā.

Ģenerālkomisārs ar pavadoņiem Madonā. Pa kreisi — Rīgas un Madonas apriņķa novada komisārs Fust's, galvenās nodaļas vadītājs pie Reichskomisāra ministriālpadomnieks Burmeister's, Ģenerālkomisāra preses referents Verchan's, Ģenerālkomisāra propagandas šefs. Dressler's; pa labi — Valsts darba dienesta vadītājs Uttermark's.

Ģenerālkomisārs Jāņos pie latviešu zemniekiem Ļaudonā.

KADA AIŅAS

Attēlā augšā: Kapt.-leitn. Muetzelburg's, kas apbalvots ar Dzelzkrusta Bruņinieka pakāpi, dodas ar savu zemūdeni pāri Atlantijas okeānam uz savu operāciju vietu — Savienoto valstu piekrasti. Muetzelburg'a vadītā zemūdene šai braucienā nogremdēja 41.000 brt. Zemūdeni uzņēma braucienā PK-kaļa ziņotā Schulze no mazas dingī laiviņas, ko nolaida no zemūdenes. Scherl'a uzņ.

Stūrgalvīgi noslēpušos boļševikus izkvēpina no pagraba. Scherl'a uzņ.

AMERIKĀŅI SANĒM VIENU TRIECIENU PĒC OTĒ

Vācu zemūdeņu operācijas USA ūdeņos vainagojas arvien lielākiem panākumiem. Nedēļu priekš Jāņiem vācu zemūdenes nogremdēja ienaidniekiem 40 tirdzniecības un transporta kuģus 242.500 brt koptilpumā. No tiem amerikāņiem nogremdēti smagi piekrauti tirdzniecības kuģi — 109.000 brt koptilpunu Savienoto valstu austrumu piekrastē, Karaibu jūrā un Meksikas jūras līcī. Jāņos vācu zemūdenes Ziemeļu un Vidus Amerikas ūdeņu piekrastēs nogremdēja vēl 20 ienaidnieka transporta kuģus 102.000 brt koptilpumā un arī kādu sargkuģi. S.

Sevastopoles nocietinājumu josla ar fortiem zemeļos. Tos ievēma vācu un rumāņu vienības jau priekš Jāņiem.

Tā iedarbojas stukasas mestās bombas pie Sevastopoles. Šis stipri nocietinātais kalns ziemeļos no Sevastopoles līts vienas stukasas bumbu eksploziju mākoņos.

Scherl'a uzņ.

grozīties. Ļoti spēcīgais apbruņojums, kas sastāv no jaunākās konstrukcijas ložmetējiem un lielgabaliem, padara šo lidmašīnu gaisa cīņās par neuzveicamu un bīstamu pretinieku. Šie iznīcinātāji pēdējā laikā virs Kanāla notriekuši simtiem angļu bumbvedēju un iznīcinātāju. Lai kur angļi šai laikā mēģināja uzbrukt vācu aizstāvētajai fronteī pie Kanāla, Vācu līcī, Baltijas jūras rietumos, Ziemeļjūras ziemeļos vai pie Norvēģijas krasta, visur tos atsita, nodarot smagus zaudējumus. Britiem bija jāpārliecinās, ka vācu aizsardzība nevienā vietā nav nespēcīga. Sadragāto RF (Royal Airforce) lidmašīnu ainas nepārprotami rāda, ka, tāpat kā visos pārējos militāros novados, arī gaisa kaujās virs Kanāla ik dienas un aizvien par jaunu uzvar vācu gaisa flote.

Interesanti zināt, ka vācu vadība liek savākt angļu lidmašīnu atliekas un nogādāt uz vācu inženieru sekciju galdā. Plašajās vācu izmēģinājumu laboratorijās smalki izpēti angļu lidmašīnu modeļu atsevišķās daļas. Izrādījies, ka ne tikai vācu lidotāju zināšanas un cīņas spars ir lielāks nekā angļiem, bet ka arī vācu gaisa flotes modeļi un materiāli ir pārāki. To katru dienu apliecina notikumi Kanāla frontē, Afrikā un tāpat austrumu frontē cīņā pret boļševikiem.

KI

*Kanāli pastāvīgi de-
zūrē vācu ātrlaivas,
kas sadarbibā ar aviā-
ciju kontrolē kuģnie-
cību un gremdē preti-
nieka kuģus*

*Kanāla piekrastē at-
kal izskalota milzīga
„velna ola”. Speciālas
komandas šīs mīnas
uzmeklē un padara
nekailīgas.*

*Visgarām kanālim uz-
stādīti smagie tālšā-
vēji lielgabali, kas
draudoši slien savus
varenos stobrus pret
britu salām.*

Foto Hoffmann (1),
Scherl (2), Atlantic (2)
un Laikm. arch. (1).

VAIRĀK MAIZES EIROPĀI

Vācu saimniecības pētīšanas institūts ir aprēķinājis, ka Eiropas kontinentā — nekaitot Padomju savienību — ar savas zemes lauksaimniecības ražojumiem iespējams uzturēt 460 milj. cilvēku, kamēr pašreiz īstenībā to apdzīvo tikai 343 milj. Tātad Eiropas kontinents pats varētu apgādāt ar pārtiku 134 proc. iedzīvotāju. Šim aprēķinam katrā ziņā svarīgs ir noteikums: visām Eiropas valstīm jāsasniedz tāds lauksaimniecības veikuma standarts, kāds jau pastāv agrākās Vācijas robežās. Ko tas nozīmē, to rāda salīdzinājums ar Franciju. Francijā ik uz 100 iedzīvotājiem iznāk 60 ha lauksaimniecībai derīgas zemes, Vācijā tikai 31 ha. Tomēr abas valstis

(Augšā.) Traktors ir neaizstājams zemkopja palīgs.

(Pa kreisi.) Ceļojoša lauksaimniecības izstāde iepazīstina ieņemto padomju apgabalu iedzīvotājus ar labas sēklas un pareizas mēslošanas nozīmi.

(Pa labi.) Pie Elbas ietekas jūrai atkaroti 5000 morgenī zemes.
(Pa labi vidū.) Eiropas dienvidos arklu velk arī govīs un vērsī.

Foto Weltbild (1), Atlantic (1) un Laikmeta arch. (1).

sasniegusas vienādu pašapgādes pakāpi, proti, 83 proc. Francijai būtu iespējams savu pašapgādi gandrīz divkāršot, tā varētu apgādāt ne tikai pati sevi, bet pat pārdot pārpalikumu saviem Eiropas kaimiņiem. Ko dara Francija, lai to sasniegtu? Apvienojot saskaldītos zemes īpašumus Francija varētu savu lauksaimniecības produkciju pacelt par 30 proc. Apmēram kopš gada Francijā ir spēkā jaunais likums par lauku izkopšanu un zemes īpašumu pārkārtojumu. Tas ievada procesu, kas ilgt vairāk gadus. Ziemeļ- un Ziemeļaustrumfrancijā, ko vairāk skāri karš, jaunuzbūve realizējas straujāk. Vācu militārās varas saimniekošana te kopīgi ar turienes franču iestādēm nodibināja pagaidu zemes apvienības, lai nodrošinātu zemes apstrādāšanu.

Francija ir tikai viens piemērs. Gandrīz visās Eiropas zemēs, piemērojot tām vācu veikuma standartu, nepieciešams kultivēt pļavas, uzlabot augsni, celt ražību, racionalizēt zemes apstrādāšanas metodes un pastiprināti izmantot lauksaimniecībā tehniku, tāpat cilvēkiem jāizlieto visi jaunievedumi lauksaimniecībā. Lai to visu veiktu, nepieciešams ilgāks laiks. Vācijai vajadzēja 6 gadus — no 1933. g. līdz kara sākumam lai paceltu savu pašapgādi no 65—83 proc. Nākošajos divos gados Vācija organizēja savu jauno austrumu novadu lauksaimniecību, lai nodrošinātu sev autarkiju. Itālija kopš fašisma laikmeta sākuma centās kāpināt savu pašapgādi un ir sasniegusi to par 95 proc.

Pārējā Eiropa cenšas līdzīgā kārtā padarīt intensīvāku savu lauksaimniecības ražošanu. Ar katru gadu ražošana kāpināsies, bet Eiropai nav tas jāgaida. Vēl pirms Eiropas lauksaimniecības ražības kāpināšana un Eiropas piebūves plāna realizēšana sasniegusi simtprocentīgu kontinenta pašapgādi, kontinentālajai apvienībai pievienojās Austrumeiropas telpa kas to iepriekšējos gadu desmitos bagātīgi apgādāja. Jau viena gada laikā jāpanāk, ka zemes iedzīvotājus uztur pašu lauksaimniecības ražojumi. Vispār aplēsts, ka vajadzīgi divi gadi austrumu novadu attīstībai jaunās agrārās kārtības apstākļos, lai atkal sasniegtu lauksaimniecības produkcijā pārpalikumu. Agrākā Krievija pirms 1914. gada izveda 10,5 milj. t labības gadā. Lielāko izveduma daļu deva Ukrainas melnzemes apgabals. Arī tagad Ukrainai jākļūst par Eiropas labības kiēti. R.

(Pa kreisi.) Sicīlijas zemnieki ar šūnci nolīdzina laukus

(Pa labi.) Vācu kaņavīrs ar armijas zirgiem apaž padomju laukus.

Foto PK Collmer (V. Baltkājis) (3).

Salā un snieggatnās

Si ir mūsu otra kara ziema. Tani arī mums jāpārvar zināmas grūtības, jo apstākļi uzspiež dažādus dzīves ērtību ierobežojumus. Un tomēr mums paliek pats galvenais: drošība par šodienu un rītdienu, par savu dzīvību, darbu un iztiku. Šo drošību iedzīvotājiem aizmugurē sagādā vācu un sabiedroto Eiropas tautu kaņavīri austrumu kaujas laukos. Par šo drošību tur cīnās arī mūsu brīvprātīgie. Kad šai ziemā mums aizmugurē šis vai tas šķiet grūti paciešams, nav labāka pretlīdzekļa, kā uz mirkli iedomāties tālos sniega un ledus laukus austrumos, gara acīm skatīt tos miljonus vīru un jaunekļu, kas bargā salā un sniega vētrās nekurnēdami veic savu lielo uzdevumu. Ja viņu tur nebūtu? Katrs latvietis zina, kas tad būtu... Bet viņi tur ir! Un viņi var visu. Viņi spītē salam, vētrām un miglām, nesatricināmi palīdzdami savās vietās pie ieročiem, atvairīdami pārspēka uzbrukumus, iedami varenos prettriecienu vai nemitīgi rūpēdamies par piegādi. Par to gan laikus ir gādāts, lai viņi šo ziemu pārciestu vieglāk nekā iepriekšējo, bet viņi arī paši nesēž dikā un negaida visu gatavu. Viņi mācījušies izlīdzēties un piemēroties apstākļiem, lai paliktu uzvarētāji par ienaidnieku un arī pašu dabu tās jaunākajā izpausmē. Viņi mums māca izturību!

K. K.

Austrumfrontes ziemējos: redzamība vāja, nevienam nepiederošo zemi klāj zema migla, tāpēc ložmetējnieks sasprindzina uzmanību, lai ienaidnieks nepieķūtu nepamanīts.

(Uzp. H. Hoffmann — 2, Scherl — 1, Weltbild — 1)

Kaņiņas kauju posmā ass sniegpuenis griež kopā debesis ar zemi, bet piegāde nedrīkst apstāties, jo cilvēkiem vajag pārtikas, ieročiem — municijas.

Šādas salmu pinuma kurpes Rīgā radītu izbrīnu pat „vienaldzīgajos”, bet austrumos tās labi palīdz pārvarēt ziemas grūtības.

Lielgabalam jātiek uz priekšu, un, kad riteņi valrs neder, zem tēm pierīko slēpjveidīgas slieces, — tāda aina nav retums Lapzemes sniega laukos.

Irīja

ANĢĻU KAKLAKUNĢU PARVALDĪTA ZEME

Raudošā Irīja ar arpu bez stīgām — šis simboliskais attēls Dublinas Īru nama ārpusē ik brīdī atgādina Īriem gadu simteņiem ilgo anĢļu virskundzības jūgu. Arpa ir Irījas valsts ģerbonis.

Fastneta — Irījas galējos dienvidvakaros — ir attālākais punkts Eiropas rietumos ceļā pār Atlantiku uz Amerīku. Attēlā redzama kāda svarīga bāka.

Irījas galvaspilsētu Dublinu apskalo Līfejas upe, kas ir reizē arī priekšzīmīga dabiska osta.

Anglijas vēsturē netrūkst kauna darbu un tumšu blēdību, tomēr zaļās Irījas salas liktenis ir sevišķi baigs britu terora piemērs. Kopš Indriķis II 1171. g. kļuva lēpukungs par kultūras ziņā možajiem un attīstītajiem saliniekiem, sākās nepārtraukta traģēdiju virkne. Īri nekad nebija aicinājuši britus savā zemē kā „aizstāvjus”. Taisni otrādi — viņi drošsirdīgi un neatlaidīgi cīnījās pret pārspēku un, sekodami saviem bezbailīgajiem tautas vadoņiem, guva arī dažu labu spožu uzvaru.

Sai cīņā pret daudz vājāko ienaidnieku briti pastrādāja viszemiskākos noziegumus, jau toreiz rikodamies pēc tipiski anĢliskām metodēm. Indriķis VIII, šis sievu slepkava, Irījā radīja „svētīgo” ticības šķelšanos un laupīja un slepkavoja Anglijas un baznīcas vārdā. Olivers Kromvels, puritāņu dievklis, brīdā pa asins jūru. Pēc Vestfordas un Drogedas kaujas viņš lika nokaut no apmēram 2 miljoniem Īru vairāk nekā 800.000, pavēlēja neskaitāmus „dumpiniekus” — vīrus, sievas un bērnus — iekraut kuģos un aizvesti verdzībā, un par visām lietām nomaitāt visus Īru augstāko kārtu piederīgos. Hercogs Džons Čerčils, tagadējā kara noziedznieka Vinstona Čerčila senis, staigāja šo karalisko laupītāju un Īru kāvēju pēdās. Atsavinot milzīgas zemes platības, lielākā Īru brīvzemnieku daļa kļuva britu lordu dzimtajaudis. Bieži zemi piemeklēja bads, kurā aizgāja bojā liela iedzīvotāju daļa.

Sešās ziemeļu grāfistēs, kas pēc britu vārdiem arī pēc Irījas republikas nodibināšanas „joprojām palikušas britu majestātes aizsardzībā”, mūsu dienās atkal pastāv kara likumi un karātavu sods. Priekš dažiem gadiem šeit nozuda iecienītais Īru vadonis Sians Rusels, un nesen britu varmācība nodeva bendem bezbailīgo cīnītāju Viljamsu. AnĢlo-amerikāņu laikraksti ziņo, ka Ziemeļīrijā, britu dominijā, amerikāņu garnizona klātbūvē noticis visbriesmīgākais laupīšanas sirojums. Patiesībā famozo Atlantīka brīvību pashudinātājiem ir diezgan neērti atzīties, ka arī šeit viņu brīvības jēdzienu apstiprina ložmetēji un nāves sodi, tāpat kā varmācīgi apspiestajā Islandē, Indijā, Eģiptē, Irānā un Irakā.

Irījā nekad nav trūcis ļaunu, kas miera ceļā mēģinājuši izlīgt ar AnĢliju, lai nodrošinātu Īru tiesības. Tomēr visi šie mēģinājumi bija nesekmīgi, jo atdūrās pret AnĢlijas varas kāri. Tāpēc ir saprotams, ka Irījā radās brīvības kustība un slepenas organizācijas, pie kuģām pieder arī tagadējā IRA — Īru republikāniskā milicija. Tās guva arī panākumus. Dienvidīriju pēc pasaules kara galu galā atzina par Īru brīvvalsti (dominiju) un vēlāk par patstāvīgu Irījas republiku. Pašreiz Irīja ir neitrāla, bet ļoti zina, ka vienīgi Rūzvelta imperiālistisko plānu un britu plūtokratijas satriekšana nodrošinās arī viņas tiesības un nākotni.

Tomēr nekad nav jāaizmirst, ka 1830. gadā Irījai bija vēl apmēram 8 milj. iedzīvotāju, bet pēc 100 gadiem vairs tikai puse. Šis fakts vislabāk raksturo britu politiku Irījā. Īpaši nevēlami anĢlo-amerikāņiem liekas notikumi Ziemeļīrijā, jo Savienotajās valstīs dzīvo vairāk cieši vienotu Īru nekā pašā Irījā. Dzimtenē dzīvo 4½ miljoni, bet Savienotajās valstīs 5 miljoni Īru. Tie ir to Īru pēcnācēji, kam kādreiz atņemtas tiesības un kas padzīti no savas zemes. Viņi nav aizmirsuši savas dzimtenes vēsturi. m.

Kad Īri cīnījās par savu neatkarību, Anglija Dublinā apturēja darbus vilnas aušanas un kokvilnas pārstrādāšanas fabrikās. Par spīti šim saimniecības grūtibām Dublinā izveidojās par ievērojamāko Īrijas rūpniecības pilsētu. Tagad Eires galvaspilsēta ir visu valsts saimniecības ražojumu bāze.

Īrijas ainava atgādina zemi, kurā nekad nav mītuši cilvēki.

Daudzās viduslaiku klostēju drupas un pilis ir senās Īru kultūras pieminekļi. Īru mūkl bija arī tie, kas veicināja kristianisma izplatīšanos.

Zaļojošā Īrijas sala. Gollā straumes ietekmē Īrijas dienvidvakaros ir tik silts klimats, ka tur brīvā dabā aug palmas un ienākas pat dienvidu augļi.

Uzņ. Hanss Tschira.

Augšā: Kā vienmēr, arī Ziemeļafrikas pasākumā angļi un amerikāņi palikuši uzticīgi savām tradīcijām — likt cīnīties citām tautām savā vietā. Mūsu attēlā redzamo amerikāņu ekspedīcijas korpusa gūstekņu sejas liecina par tās korpusa sastāvu.

Apakšā: Atbildot amerikāņu iebrukumam Ziemeļafrikā, vācu un itāliešu vienības izcēla desantu Tunisijā. Kā visās citās frontēs, arī šeit vācu kaņavīri stāv sargvēlētā par Eiropas drošību. Laikmeta arch.

Intrīgas Ziemeļafrikā

Priekš dažām dienām prese un radiofons sniedza sensacionālu ziņu no Alžīras par franču eksadmirāļa Darlana noslepkavošanu. Ar to bija beidzies kāda nodevēja mūšs nodevējiem parastā kārtā. Darlana vārds jau kopš nedēļām nenozuda no angļu un amerikāņu laikrakstu slejām. Eksadmirālis Darlans, kas savu godkāribu nebija varējis apmierināt dzimtenē, izvēlējās nodevēja ceļu, lai no savas tautas ienaidnieku rokām saņemtu kārotos titulus un šķietam varu. Admirālis Darlans Francijā, it sevišķi militārās aprindās bija pazīstams kā sevišķi godkārigs cilvēks, pie tam vienīgais admirālis, kas ieguvis šo pakāpi, nekad agrāk nebūdam kāda kuģa komandieris.

Pēc pamiera noslēgšanas starp Franciju un Vāciju Darlans palika maršala Petena pusē, gan, kā vēlāk izrādījās, ne idejiskas pārliecības dēļ, bet cerot iegūt augstus amatus un spēlēt noteicēja lomu jaunās Francijas politikā. Nevarētu teikt, ka viņš savu mērķi nebūtu sasniegjis. Darlana stāvoklis Viši valdībā bija ļoti iespaidīgs. Ta-

ču tas acīm redzot Darlanu nav apmierinājis, it sevišķi pēc tam, kad par valdības šefu nāca Lavals un Darlanam bija jāapmierinās ar Francijas bruņoto spēku virspavēlnieka posteni. Domājams, ka tieši šai laikā arī sākās Darlana ciešākie sadarbība ar Savienoto valstu vēstnieku Viši pilsētā Murfeju. Ruzvelta vēstnieks še arī panācis vienošanos ar Darlanu par tā palīdzību Francijas Ziemeļafrikas koloniju okupēšanā. Alga, kas par šo pakalpojumu Darlanam tikusi apsolīta, noskaidrojās vēlāk. Līdz ar amerikāņu karaspēka vienību izcelšanu Alžīrā, amerikāņu karaspēka virspavēlnieks ģenerālis Eizenhauers izsludināja Darlanu par franču Ziemeļafrikas „valsts šefu“.

Zīmīga ir nodevēja Darlana rīcība, ar kādu tas maskēja savu ierašanos Alžīrā. Kādā dienā Francijas bruņoto spēku virspavēlniekam admirālim Darlanam pasūtīja speciāllidmašīnu lidojumam uz Alžīru. Savam lidojumam par iemeslu Darlans uzdeva sava dēļa, kas patlaban bija virsnieks kādā franču flotes vienībā Alžīrā, esamība-

nu ar bērnu trieku. Pilots un aerodroma personāls gan brīnījās, ka slimā dēļa apmeklēšanai līdzī jāņem 15 lielas ceļa somas. Pāris dienas pēc ierašanās Alžīrā, Darlans telegrafiski ziņoja Viši valdībai, ka viņš nolēmis izdarīt inspekcijas braucieni pa Francijas kolonijām, lai pārbaudītu to aizsardzības spējas. Istenībā šai braucienā Darlans izmeklējās savām vajadzībām piemērotus virsniekus, kas būtu gatavi sekot viņam nodevēja gaitās. Tai pašā dienā, kad notika amerikāņu vienību desants, Darlans stājās sakaros ar amerikāņu spēku virspavēlnieci. Ar cinisku nekaunību Darlans par to telegrafiski ziņoja arī Viši valdībai. Uz šo telegrammu Francijas valsts šefs maršals Petens atbildēja ar stingru rīkojumu Darlanam pārtraukt jebkādas sarunas un ierociem rokās pretoties iebrucējiem. Tai laikā Darlans, izmantojot savu virspavēlnieka stāvokli, jau bija devis rīkojumu franču vienībām izbeigt pretošanos.

Līdz ar eksadmirāļa Darlana izsludināšanu par franču Ziemeļafrikas „valsts šefu“ sākās jauns un interesents posms Anglijas un Savienoto valstu savstarpējās attiecībās. Darlana parādīšanās Alžīrā angļiem bija nākusi kā pērkona spēriens no akaidrām debesīm, un labu brīdi angļu valdība un parlaments bija pilnīgi apjukusi. Tad sākās protestu vētra. Anglija, kam jau bija gatavs savs kandidāts „valsts šefa“ amatam — proti, ģenerālis De Gollis, jutās atstumta no daļības Ziemeļafrikas pārvaldīšanā. Taču visi angļu protesti palika bez ievēribas. Amerikāņu militārā vadība Ziemeļafrikā joprojām sadarbojās vienīgi ar Darlanu un viņa palīgiem, kamēr Savienoto valstu augstākās politiskās aprindas Vašingtonā tai pašā laikā pavisam atklāti deklarēja, ka Darlanam nākotnē nebūs nekādas nozīmes un ka viņa iecelšana dažādos atbildīgos amatos patlaban notikusi tikai stratēģisku apsvērumu dēļ, kas izbeigsies, kad tas vairs nebūs vajadzīgs.

Anglija tomēr par spīti šīm deklarācijām skaidri redzēja, ka tā nobīdīta pilnīgi pie malas un ka tai nav nekādu izredžu piedalīties Ziemeļafrikā iegūto labumu izmantošanā. Ruzveltam ne prātā nenāca atdot angļiem garšo kumosu, pēc kuras, kā to apstiprina angļu laikraksts „Times“, viņš bija kārojis jau 25 mēnešus. Cērčila vienošanos ar otru nodevēju ģenerāli De Gollu, pēc kuras De Gollis nodeva Anglijai visas tiesības Francijas un tās koloniju izbūvei un izmantošanai nākotnē, Ruzvelts nekad nebija atzinis.

Anglijas neapskaužamo stāvokli Ziemeļafrikā un tās atkarību no Savienotajām valstīm vislabāk raksturo apstākļi, ka angļu valdība līdz pat šim laikam oficiāli nebija iedrošinājusies kaut ko uzsākt. Tai vietā Anglija labāk izvēlējās jau vairākkārt pārbaudītās slepkavošanas metodes. Ar paša Darlana pēdējiem vārdiem: „Anglija ir panākusi savu!“ noteikti pierādīts, ka slepkava nācis angļu valdības uzdevumā. Ar Darlana noguldīšanu pie malas Anglija cerēja viņa vietā izvirzīt De Gollu. Angļu prese jau kopš laba laika sensacionālā ietērpē sniedza ziņas par ģenerāļa De Golla braucieni uz Savienotajām valstīm un it kā tur paredzētām svarīgām apspriedēm ar Savienoto valstu augstākajiem politiskajiem un militārajiem darbiniekiem. Kad par šo braucieni oficiāli ieminējās arī angļu valdība, Ruzvelts šai atbildēja: „Es šo ģenerāli ielūdzis neesmu.“

Ko lai Cērčils tagad dara? Viņam neatliek nekas cits, kā rezignēti nopūsties, kaut arī Savienotās valstīs, kā to raksta angļu žurnāls „News Statesman and Nation“, „neizturas visai korrekti.“ Taču šādām sentimentālītātēm Ruzveltam nav laika. Vai viņa politika angļiem patīk vai ne — arī nākotnē Ruzvelts rīkosies tā, kā viņam iepatīkas. To jau tagad pierāda franču ģenerāļa Žiro iecelšana Darlana vietā. Ruzvelta mērķis ir — iegūt arvien jaunus apgabalus Savienotajām valstīm, uz kā konta tas notiek, Ruzveltam ir vienaldzīgi. Pagaidām par visiem Ruzvelta ieguvumiem ir bijis jāsamaksā Anglijai. Kas notiks Ziemeļafrikā — rādīs nākotne. Taču vācu un itāliešu karaspēka izcelšana Tunisijā amerikāņiem nākusi kā auksta duša, un amerikāņu laikraksti jau palikuši uzmanīgāki ar nākotnes izredžu vērtējumiem, brīdinot lasītājus no pārliecīga optimisma. NJ.

ĀTRĀKAIS PALĪGS

Berliniešus vispirms raksturo ātrums. Tas vienlīdzīgi spilgti izpaužas kā domāšanā, tā darbos. Berlīnietis nemil ilgi par kaut ko pārdomāt. Viņš ātri izšķiras un nemēdz vilcināties ar „jā” vai „nē”, ar „par” vai „pret”. Pastāvīgi viņš kaut kur traucas un dara to tik lielā steigā un nevaļā, it kā uz ugunsgrēku vai pēdējo vilcienu steigdamies. Ists berlīnietis tomēr ir laipns, izpalīdzīgs un nekad neskopojas ar kodolīgām piezīmēm. Nekad viņš nepaliks atbildi parādā, kaut tas būtu tikai garām ejot. Visbiežāk berlīnieti viņa steigā mēdz aizturēt iebraucēju garāmgājēju jautājumi, kur atrodas tas un tas un kā uz turieni aizkļūt. Liekas, ka viņš tieši to tikai būtu gaidījis. Savu lielpilsētu viņš pazīst sevišķi labi, nereti vien daudz labāk nekā policists uz ielas stūļa, kam tādos gadījumos informācija jāmeklē, ķeļot kabatā pēc mazā vadoņa pa Berlīni.

Uz ātrumu, steigu, nevaļu berlīniešus pamudina jau tūri ārēji apstākļi vien — lielie attālumi. Pats Berlīnes pilsētas centrs ir

gan tikai 63 kv. km liels, bet kopā ar galvaspilsētas robežās ietilpinātām 7 pilsētām resp. priekšpilsētām — Sjarlotenburgu, Keppeniku, Lichtenbergu, Neukelni, Senebergu, Vilmersdorfu un Spandavu, kas kopā veido t. s. Lielberlīni — tas sasniedz 884 kv. km platības, tā ka brauciens no vienas pilsētas malas līdz otrai vietām pārsniedz 30 kilometru. Šo diezgan ievērojamo attālumu pārvarēšanai berlīniešu rīcībā ir pietiekami plašs un ātrs satiksmes līdzekļu tīkls, t. s. apļa dzelzceļš, elektriskais dzelzceļš, apakšzemes dzelzceļš un tramvajs, kas atļauj no kuŗas katras vietas sasniegt visattālāko vietu pilsētas nomalē 20—40 minūtēs, ieskaitot pārsēšanos. Tas iespējams pat arī vēl tagad, kaŗa laika apstākļos; kad berlīniešu rīcībā ir vairs tikai stipri ierobežots skaits autobusu un vēl ierobežotāks skaits taksametru.

Berlīnieši var lepoties, ka viņus nelaimes gadījumos sasniedz arī visātrākā palīdzība, par ko rūpējas Vācu Sarkanais krusts. Tas var atskatīties jau uz vairāku gadu ilgu

Ātrākais palīgs Vācu Sarkanā krusta rīcībā Berlīnē un tās apkārtnē ir šis speciālais automobīlis nelaimes gadījumos smagāki ciešu slimnieku transportam. Tani var veikt arī neatliekamas operācijas pa ceļam uz slimnīcu.

Pie automobīļa — šis ātrās palīdzības organizētājs un vadītājs Vācu Sarkanā krusta pulkvedis un štāba vadītājs Lindner's — pa kreisi — ar savu tuvāko palīgu.

Laikmeta uzņ.

praksi. Tā darbība ievērojami paplašinājusies kopš nacionālsociālistiskās varas nodibināšanās, bet jo sevišķi pēdējos 5 gados.

Vācu Sarkanais krusts dibināts 1864. gadā saskaņā ar Ženēvas nolīgumu. Līdz 1937. gadam tas sastāvēja no apm. 9000 atsevišķām biedrībām. Katra no tām kā atsevišķi reģistrēta, lai gan padota Vācu Sarkanā krusta pārvaldei, bija tomēr juridiski patstāvīga. Par Vācu Sarkanā krusta darbības rosību pēc pasaules kaŗa var spriest jau no tā vien, ka 1924. gadā tas sniedza palīdzību 293.918 gadījumos, 1927. gadā — 385.676, 1930. gadā — 1.899.569, bet 1932. gadā jau 2.152.526 reizes. Sniegtās palīdzības straujais pieaugums izskaidrojams ne ar nelaimes gadījumu pieņemšanos, bet ar Vācu Sarkanā krusta darbības apjoma izplēšanos, ietilpinot tani arī gādību par tautas labklājību, veselību, cīņu pret ievazātām epidēmijām, gādību par kaŗa invalīdiem un par vācu tautības locekļiem ārpus dzimtenes robežām.

Kopš 1930. gada Vācu Sarkanā krusta rosiņa vēl paplašinājās ar piedalīšanos „Ziemas palīdzības” darbā. Bet kopš 1933. gada, kad mācību par Sarkanā krustu uzņēma arī skolu programmā, nākusi klāt piedalīšanās arī šai svēgtajā darbā, sekmēt jaunatnes audzināšanu veselības kopšanas un rakstura izveidošanas virzienā.

Adolf's Hitler's, kas pēc ģenerālfeldmaršala Hindenburg'a nāves uzņēmas Vācu Sarkanā krusta protektorātu, vēlējis to izveidot saskaņā ar nacionālsociālistiskās Vācijas pamata principiem. Autoritārā iekārta Vācu Sarkanajam krustam ir kopš 1938. g. 1. janvāra. Tā uzdevums ir: piedalīšanās bruņoto spēku un gaisa aizsardzības oficiālā sanitārā dienestā, palīdzība katastrofu un nelaimes gadījumos un, beidzot, gādība par kaŗa gūstekņiem un kaŗa invalīdiem. Pa Vācu Sarkanā krusta veikto darbu šā pēdējā uzdevuma realizēšanā latviešu žurnālisti jo plašu ieskatu guva, apmeklējot Vācu Sarkanā krusta iestādes, darbnīcas un noliktavas Berlīnē, kur Sarkanā krusta darbība ir sevišķi intensīva, plaša un priekšzīmīga. Ik uz soļa redzama liela rūpība un sirsnīga gādība par tiem, kam palīdzība visnotaļ nepieciešama. Sarkanā krusta noliktavas pārpilnām apgādātas ar visu nepieciešamo kuŗai katrai vajadzībai katrā gadījumā. Tur ir pirmklasīga labuma mantas, sākot ar apģērbiem un apaviem, nepieciešamākiem saimniecības piederumiem un beidzot ar dzīvokļa pilnīgas iekārtas piederumiem. Ar lielu rūpību gādā par gūstekņiem svešumā. Līdz ar parastām pirmās nepieciešamības lietām viņiem sūta arī piemērotas grāmatas izglītības un sava aroda turpināšanai.

E. Tūbells.

Dzīva vārda vēstules Vācu Sarkanā krusta prezidijs priekš svētkiem bija noorganizējis kaŗa slimnīcās Krakovā, kur ārstējas levainotie vācu kaŗavīri. Ievainotie, kuŗus ne Ziemsvētkos, ne arī Jaungada dienā nevarēja nogādāt dzimtenē, savu vēstulu tekstu ierunāja uz metalla plātēm. Tās kā mazā formāta skaņu plātes tad aizsūtīja uz svētkiem ievainoto piederīgajiem vai pazīnām dzimtenē.

Scherl'a uzņ.

APŠOLĪTA ZEME

JĀNA JĀRTA DOMĀNS

(7. turpinājums.)

„Un jūs abi mīlnieki palikāt?”

„Skaidrs! Cik plats, tik garš!”

„Ļoti šaubos. Rīt pajautāšu Vijai.”

„Varēsi, ja tikai stāstīs.”

„Nu, tādu cīparu, kādu bijāt izgudrojuši ar Arvi, neviena meiča neies slēpt. Ne tā mīlestība, ne aitu tirgus. Tai ziņā jums abiem derētu pamācīties: klusi, klusi pie meitām, kaņepāju biksītēm... Ar labvakaru, nelaimīgais pilsoni!”

Mēdz teikt, ka nelaimes sēkla allaž esot stipri ražīga un viena tā nekad neuzdīgstot. Šai gadījumā gan tas sakāms par Arvi, tomēr drauga bēdās arī Juris sajūtās dalībnieks. Daiga, lūk, nevarēja todien Liedagu mēslus ārdīt, bet viņai vajadzēja iet pretī Liepkrastu kungam uz staciju, kā naktī saņemta telegrammā ziņots.

Nē, nē, Arvis vairs nekam tādām neticēja. Vienkārši izvairījās un diezgan. Mēslu vezumi pilēdami slidēja no laidara ārā, Vija gatavoja talcēniem ēsmu un bija tā aizņemta virtuves darbā, ka Juris nepaguva pateikt pat zīmīgu labrību.

Mazāks dzīves smagums todien nebija jānes arī Daigai. Tiklīdz vilciens piestāja stacijā, viņa atpazina satraukta. Kungam četri pasmagi nesamie, bet kilometri pēc skaita divtiņi. Vai labāk nepalikot nezināmai, lai kungs sameklē braucēju pats? Neviens Daigu te nepazīna, un var taču sacīt, ka telegramma nav nemaz saņemta. Daba šī cilvēka viduklim bija ļāvusi stiprā mērā izplesties. Gudrība, kā mēdz teikt, izstādījusi matus ārā, pleci kula durvju platumā. Un ja viņš bija nosvīdis tik neganti, vagonā sēdēdams, kas gan notiks tūlīt pēc tam, kad vajadzēs kustināt kājas? Tās, salīdzinot ar ķermeņa augšu, šķita nesaprotami niecīgas.

Nevarēdams saskatīt sagaidītāju, kungs kļuva ar katru turpmāko pulksteņa trīsienu nemierīgāks. Šis nemiers pieņēma it sevišķi brīdi, kad vilciens aizriepa tālāk. Tūdaļ arī atskanēja druknam cilvēkam piemītama — sīka, puspiesmakusi balss: „Ir vai nav kāds Liepkrastu pilsonis?”

Ilgāk vilcināties nevarēja. Daiga drebēdama piegāja. „Es, Ūdentīņa kungs, būšu jūsu sagaidītāja. Labrīt!”

Viņš pārļaida iekaitušu skatu. „Jūs?”

„Jā, es esmu Liepkrastu nomnieku meita.”

„Ā—ā. Šis visas te ir manas mantas. Reizē nevarēsi nonest līdz ratiem. Nekas, es uzgaidīšu. Vispirms ņem šo koferi! Tikai uzmanīgi! Nesvaidi! Un lai neapdauzās! Kādos ratos atbrauci?”

Daiga pūlējās turēties možā stājā. „Diemžēl, esmu kājniece.”

„Bet jūs taču pirmīt sacījāt, ka esot man pretī braukusi.”

„Nē, tikai panākusi pretī, kā telegrammā minēts.”

„To nu gan vajadzēja saprast. Neviens nomnieks man pretī nav nācis kājām. Kaut kas nepiedzīvots! Un kā tad nu mēs nokļūsim Liepkrastos?”

„Pamēģināsim! Diena gaļa. Ja sevi negalvojat, noliksim mantas stacijā, un vakarā patī atbraukšu pēc tām.”

„Tas tikai vēl trūka! Nevienam šo priekšmetu citam uzglabāt neuzticos.”

Daiga pacilāja nesamos. „Nav tik smagi, ka es nevarētu panest. Varbūt jums, Ūdentīņa kungs, ir aukliņa?”

„Ko tad ar to? Ak jūs domājat abus lielos koferus sasiet kopā? Aukla nodrīskās rokturus.”

„Tiesa, auklai asi sāni. Bet man pašai ir kabatdrāna.” Daiga sasēja nesamos, uztrausa dvīņus plecā un smiedamās teica, ka varot staigāt kaut vai līdz pašai Rīgai.

„Vēl viens koferis paliek.”

„Ak tas mazais? Lūdzu, pasniedziet!”

Ūdentīņa kungs pacilāja abus mazākos un svarā lielāko iespieda nesējas rokā. „Acumirkli! Man vēl jānoveik mētelis.”

Daiga neapstājās, sacīdama, ka gan jau kungs panāksot. Un tā nu viņi iesāka ceļu, kas aizsniedzās liēnotā virzienā pa zaļūksnēju vasaras koku virknēm tālumā.

Ļaudis, kas garām brauca, ilgi noskatījās; daži pat apstājās un savādi vīpsnāja. Dzirdēja visdažādākās piezīmes. Laikam kungs esot stipri bagāts? Vai varbūt tik pārsmalcināts, ka labāk grib cilvēka bērnu pārvērst kamieļi, nekā skatīties zirga astē. Stingri izceltu galvu, vienā rokā turēdams pār elkoni mēteli, otrā — gaišu platmali, Ūdentīņa kungs soloja mantu nesējas pēdās. Kājas viņš pīrbināja kā dažs skrienot, taču soļiem trūka gaļuma, un brīžiem likās, ka darbojas sapīta cīņiņā.

Pastāva kalna nogāzē, kur varēja būt sasniegta jau ceļa pirmā trešdaļa, Ūdentīņa kungs sacīja: „Sieviete, es jums atļauju šai vietā atpūsties desmit minūtes.”

„Es vēl varu.”

„Kas man daļas par jums, bet es vēlos te apsēsties.”

„Sēdiet! Es gribu noiet vēl vienu kilometru. Tad būs sasniegts pusceļš.”

Daiga kāpa pret kalnu, bet sviedri pilēja lejup, un tad kļuva it kā vieglāk. Šis ceļš gan bija pats visgrūtākais kāds vispār staigāts, tomēr apziņa, ka nastu smagums dzēsīs daļu kunga rūgtuma, deva viņai spēku izturēt līdz galam.

Pusceļš jeb atpūtas vieta iekrita pret kapsētas vārtiem. Ne vārda neteikusi, Daiga nolaida paunas zemē. Toties Ūdentīņa kungs te piestāja ne sevišķi iepriecināts.

„Ūdentīņa kungs, cik ilgi jūs ļausiet man te uzkavēties?”

„Patiesību sakot, šādas vietas vasarā man nemaz nepatīk. Ja vēl nebūtu rīta vējš, bet šai taču pār kapsētu taisni mums virsū. Vai jūs kaut ko nesaozat?”

„Puķes smaržo.”

„Miroņu puķes.”

„Bet šai taču vajag būt jūsu senču kapsētai. Nē? Es jau nezinu.”

„Nepaciešamā smaka!”

„Neko darīt, katrs mēs tā kādreiz...”

„E, apbrīnojami jūsu nervi! Šķiet, jūs būtu ar mieru viena pati te atnākt un izstaigāties?”

„Tiešām. Un, ja te atdusētos tēvs vai māte, saprotams, tad neatbaidītu pat rudēnīgo nakuš melnms. Bet kad nu jums, Ūdentīņa kungs, te netīk, varam pāiet drusku tālāk. Es tikai iedomājos, ka jums te ir pieredī...”

„Kas jums par to daļas!” spīdzenisks šķīlās sauciens.

„Daļa man nav nekāda, atvainojiet. Mēs tikai ar māti šād tad ierunājāmies, sak', ja zinātu, kur atdusas saimnieka senči, labprāt uzpostu kopīņas. Mēs varbūt pārāk ledomājāmie.” Daiga aplūsa, kā nogaidīdama, vai atkal neskanēs ķerkstiens. Kad nekas nenotika, viņa piebilda: „Pēc mana prāta nomniekam piekrit savas rūpes arī par saimnieka senču atdusas vietu. Mēs jau arī būtu parūpējušās, ja tikai zinātu vietu.”

Ūdentīņa kunga acis it kā aizmiglojās. „Tur — tur pie tā līkā bērza. Vecāki, brāhis un māsa.”

„Varbūt drīkstu lūgt?”

„Parādīt?”

„Lūdzu.”

„Nav jārāda. Tur viņi visi aprakti.”

„Tomēr. Vai tad jums nemaz nav patikas, reiz par gadu atbraucot sērst dzimtenes ārēs, tur pieiet un, dziļā godbijībā noliecot galvu, turēt mīļu zudušo tuvinieku piemiņu?”

„Kā jums nav kauna mani tā apvainot! Katru gadu, kad draudze te notur kapu svētkus, esmu bijis un būšu arī šovasar.”

Daiga gatavojās celt paunas plecā. „Ak, tur pie tā bērza? Varbūt atradīsim? Labi. Pieminekļiem taču lasāmi vārdi?”

„Nekādu greznu pieminekļu tur nav, jo mani senči tādas necieta. Tikai kapu zāli apaugušas kopīņas. Un viegla koka krusti. Pērnājam nomniekam pēc līguma vajadzēja uzlikt jaunus krustus, bet Valgastu Apariņu dzimta ziēmā ziņoja, ka nekas neesot darīts.”

„Redziet, varbūt arī viņš skaidri nezīnāja vietu?”

„Kā nezināja! Laišķis! Viņš apņēmas apkopt arī vectēva ģimenes kapus. Tie meklējami vecajā nodalījumā. Un tā kā tur apbedīti dandz šādu tādu, ieteicu aizzēlušās kopīņas nolidzināt un par visiem uzlikt tikai vienu baltu krustu. Arī to tas krāpnieks, droši vien, neizdarīja.”

„Turpretim mēs tā nebūtu darījuši.”

„Vasaras sākumā tā katrs saka. Lai miroņi dus! Ierim!”

Paejot aiz šalkainas birzs, Ūdentīņa kungs pavēlēja nesējai piestāt. Esot jāatpūšas ēnas svaigumā un drusku jāuzkož pabrokasts. Daiga nolika paunas klusēdama. Dažu cilvēku minējumi, ka izdosies varbūt Liepkrastus nopirkt, patlaban Daigai galīgi izzuda. Galvenais, kā varēs šādu kungu apkalpot atvaļinājuma laikā?

(Turpinājums sekos.)

GALS UN SĀKUMS TĪRI LABS

OPTIMISTA PIEZĪMES

Deži mani draugi izsakās visai neatzinīgi par tikko aizvadīto 1942. gadu. Viens pazaudējis savu aklo zarnu, otrs mēteja pogas, trešais nokavējis izņemt sviesta devu. Viņi visas savas cēlākās cerības veltī šim jaunajam gadam. Man tīri labi patika arī pagājušais gads. Bija saule, lietus un alus — viss savā laikā. Ģimenes dārzīnā ziedēja 30 tabakas stādi. Kūdras laucīnā saraku siltumu visai ziemai. Zināms, grūtāk būtu bijis kūdru atvest, bet to par laimi bija izdarījis kāds cits. Kad aizbraucu ar bērnu ragaviņām pakal, atlika tikai rokām noplātīties, bet tas man bija daudz vieglāk, nekā mocīties gar smago vedamo. Kad kļuva vēsāks, bez kādām pūlēm saņēmu malkas kartīti.

Gada beidzamajās dienās gan nepatīkami sarāvos, kad Rīgas ielās pamāniju gaŗas astes. Man personīgi veikalos nekā nevajadzēja, veikali vajadzīgi tikai mūsu sievām un tantēm, bet tomēr man tās lāga nepatika, t. i. astes, nevis tantes. Painesējos, ko tie ļautīgi tik nepacietīgi gaida. Noskaidrojās, ka daži tūkstoši ieradusi svētkos izbraukt uz labajām slēpšanas vietām un pie radiem ciemos, — tie gaidīja pie Ceļtransa biļetes. Viņi bija ļoti neapmierināti, ka tā jātērē dārgais laiks, ko citādi varētu pavadīt kafējnīcās. Daudz vairāk tūkstošu stāvēja astēs pie degvīna pārdotavām, jo bija paraduši svētkos iedzert kaut ko stiprāku. Tā savādi gan bija, ka degvīna gaidītāju rindās vairums veceniņu, sievu un jaunkundžu. Es tomēr nedomāju, ka mūsu skaistais dzimums tieši pagājušajā gadā būtu tā nošķībiešis uz neceļiem. Vai nu viņas paklusām būs dzērūšas arī agrāk, vai arī gribēja ar dzidrā dzīvē iesildīt sev par labu dažas stiprā dzimuma krama sirdis. Vēl diezgan daudz tūkstošu stāvēja astēs pie kinoteātru kasēm. Kases parasti bija slēgtas, jo tās atvēra tikai tad, kad sāka pārdot biļetes. Stāvētāji bija diezgan jauni un inteligenti cilvēki, tāpat jādama, ka viņi zināja, kādēļ stāv, — droši vien tā bija kāda moderna izpriecē, tāpat kā savā laikā modē bija pingpongs.

Sīs gaidītāju rindas izpētījis, es sāku atkal smaidīt savu rožaino smaidu, it kā nebūtu nekādu kara laika grūtību. Man bija pilnīgs pamats smaidīt! Savas slēpes biju pasteidzies laikus nodot armijai, tāpat man nemaz nevajadzēja braukt uz slaveno Gaiziņu vai citām mūsu ziemas kūrvietām. No ciemošanās laukos arī biju gudri izvairījies, jo visā gada laikā nebiju saviem radiem apgādājis no Rīgas spekulantiem ne glāzes petrolejas, ne šņauciena ziepju zāļu, — padomājiet paši, kur tās svētkos brauks! Kādu lāsi stiprāka padzēriena es varēju iegūt pie darba vietas eglītes un arī aizejot pie pazīpām svētku vizītēs. Sievai es pateicu tāpat skaidrā prātā, lai viņa liek mani mierā un ka es viņu mīlu, tāpēc viņa mierīgi atstāja tukšās pudeles mājā un aizgāja pie draudzenēm spēlēt zolitī. Ja nu pēc svētkiem es saņēmu savu šņabja devu bez rindām, tad man vēl

iznāk jautra atsvēte un rožains sākums šim gadam. Jauniešu klusās izpriecās pie ķīniņu durvīm man, bez šaubām, bija patīkamas, jo man patik mūsu jaunatne tās pilnajā daudzveidībā, bet turēties tai līdzās es vairs nespēju sava prāta un reumatisma dēļ.

Daži draugi sūdzējās, ka pirmoreiz mūžā palikuši bez svētku pīrāgiem un tradicionālā cūkas šņukura. Man nepatīk rakņoties otra bēdās, tāpēc nezīnu, kā viņiem tas gadījies, bet manā mājā bija brīnum brūni pīrādžiņi. Kad mēs ar bērniem iecirtām savus veselīgos zobus pīrādžiņa vidū, lai drīzāk tiktu pie gaidāmajiem spēka gabaliņiem, samanijām kaut ko neparasti mīkstu un saldenu. Bērni uzreiz saprata, ka tā ir marmelāde un nemaz neizskatījās viluļies vai apbēdināti. Viņi gan nesaprata, kādēļ pīrādžiņš nav balts, bet tikai tads puspelēks. Te nu es varēju pamirdzēt viņu priekšā ar savām pieauguša cilvēka zināšanām: ar mierīgu sirdi es paskaidroju, ka pelēkājam baltmaizē vairāk vitamīnu nekā baltajā, un tas bērniem ļoti patīka. Bet kad vecāki redz apmierinātus un priecīgus bērnus, tad viņi par pasmieties pat par to, kā nemaz nav, piemēram, par tādu tradicionālu cūkas šņukuru. Bez tam man laikam ir garšāks vai raibāks mūžs nekā maniem draugiem, jo bez šņukura esmu izticis arī šad tad agrāk, nekā ļauna nemanīdams ne pie miesas, ne dvēseles.

Lai bērni būtu īsti priecīgi, Ziemsvētkos vajadzīga eglīte. Tā, zināms, ir pašu vecāku vaina, kas par eglīti sāk plāpāt tūlīt pēc Jāņiem, bet, ja nu tu esi tik neapdomīgi izpīpājies, tad arī gādā, lai nepaliec kaunā! Un tā es jau laikus sāku pastaigāties gar skaistākajiem Pārdaugavas dārzēm ar asi trītu nazi kabatā, jo likās, ka kara laikā Rīgā nekādi lieli eglīšu pievedumi nevar būt. Par laimi Dievs redz latviešus arī uz grēka ceļiem: kad biju jau gatavs krist noziedzībā, pie manas mājas piestāja it omulīgs lauku vīrs ar eglīšu vezumu. Mēs ļoti jauki sapratāmies, un es uzstiepu augšā tādu spuraini, ka mazajiem priekā elpa aizrāvās. Un tad es nodomāju: saki nu vēl, ka tev kara laikā jāierobežojas vai jākrit sodā!

Lai veltīgi neapgrūtinātu pastu, svētkos nesūtīju un nesāņēmu nevienu apsvēkuma kartīti. Es pat neskatījos virsū vēstulei kastītei pie durvīm. Sieva skatījās un atrada kādu vēstuli, kas viņu ļoti samulsināja. Satura galvenā daļa mums — normāliem cilvēkiem — nebija saprotama, bet piezīme bija skaidra: šo vēstuli vajagot steidzīgi pārrakstīt septiņos eksemplāros un izsūtīt septiņiem cilvēkiem, kam mēs vēlot labu. Ja tā darišot, tad septiņās dienās mēs piedziņošot kaut ko labu, ja nedarišot — tad ļaunu. Nu es sapratu, ka tā ir tā saucamā „ķēdes vēstule”, kādas spokojās jau pēc pirmā pasaules kara. Es iesviedu vēstuli ugunī un pacietīgi gaidīju, kāds ļaunums nāks. Mani ielūda trīs Ziemsvēt-

ku eglītēs un četrās Jaungada sagaidīšanās. Tas vēl nebūtu nekāds liels ļaunums; nepatīkamāk bija tas, ka daži sarīkojumi nolika vienā latkā, bet dažādās vietās. Es centos būt visos, un visur bija ļoti patīkami. Mājās nākot labās burās, pat ne reizes nepakritu, kaut gan agrāk bez tādas ķēdes vēstules esmu arī kājas mežģījis. Vēl jocīgāk bija septītajā dienā — Jaungadā. Atkai saņēmu vēstuli, un tas bija vislielākais prieks. Vēstule bija no brāļa austrumos, kuŗu jau radi paklusām apraudāja. Dzīvotprieka pilna vēstule no cilvēka, kas neraud arī bez spēka pīrāga, cūkas šņukura, eglītes, ķīniša, svētku ceļojuma, siltas viras un mīksta matrace. Un tā mana ķēdes vēstule ir galīgi sablamējusies; ceru, ka arī citas tāpat.

Svētku viesībās daudz runājām par malkas izkraušanas talkām Rīgā un lielo politiku visā plašajā pasaulē. Visi interesējāmies par to, kā drīzāk tikt pie kāda stēra malkas, un bijām gatavi kaut vai no mielasta galda iet uz preču staciju un izsviest vesela vilciena kravu, tikai neviens nezināja, kur jāpieteicas, kur un cik daudz malkas jāsviež, lai izpelnītos vajadzīgos tērus. Turpretim par lielo politiku katram no mums bija sava skaidrība. Pa lielākai daļai tā izpaudās anekdotos. Neskaids palika tikai tas, kas šādus anekdotus izgudro un pirmais pačukst. Daudz jautrības sagādāja arī vecās priekškaŗa pavāru grāmatas. Dažas attāpīgas namamātes bija šīs kuŗga verķu rokasgrāmatas izvilkušas no putekļiem un pa gabaliņam lasīja priekšā. Viesi gardi smējās un papildināja ar savām gastronomiskajām atmiņām. Līdzīgu jautrību sagādāja arī vecās, sen aizmirstās grāmatas par labo toni. Šī vēstures dokumenta pētīšana tūlīt izraisīja jo raitas debātes par Rīgas sāpju bērnu — ielas dzelzceļu. Tiešām, mūsu trambluītīs būtu pelnījis, ka par to saraksta un izdod labi biezu monografiju. Cik daudz tragikomisku pārdzīvojumu un pieredzējumu vijas ap to! Bija laiki, kad tikai konduktori un kasieri tēlojās kā rupjības un nepieklājības simboli, bet tagad saskatāms jau pagrēziens uz publikas pusi. Pēc manas privātas statistikas tagad Rīgas tramvaju pasaŗieŗu starpā ir jau 27,6 proc. tādu, kas nosoda pārējo 72,4 proc. nepieklājību. Un tas patīkamākais, ka, diemžēl gan tikai pēc maniem privātiem datiem, nosodītāju procents pamazām, bet pastāvīgi pieaug. Tātad varām sagaidīt kādu jauku dienu, kad pieklājīgie gūs pārsvaru pār nepieklājīgajiem. Un tad lai nepieklājīgie sargās: pieklājīgie viņus bez žēlastības piekaus, sviedīs ārā no vagoniem vai nemaz nelaidīs iekšā. Lai veicinātu šīs dienas drīzu atnākšanu, pēc mana ierosinājuma nodibinājās nākamās „Rīgas pieklājīgo līgas” kodsols. Aicinu it visus tam pievienoties! Sākumā, kamēr mēs vēl esam mazākumā, ieteicu rīkoties tikai ar smaidiem, humoru un ne visai dzelīgām asprātībām. Vēlāk, tad rīkosimies arī ar dūrēm, elkoņiem, naglotiem zābakiem u. t. t.

Kārlis Krūmājs.

Annas Brigaderes prēmijas laureāti

Laikā, kad cauri ziemām un vasarām ne brīdi nenorindami izskan kaujas dārdi līdz ar mūsu brāļu, tēvu un vīru zobenu cirtieniem austrumu pusē, ne mirkli nepagaidams, bet pieņemdamies lielumā, runā latviešu tautas radītājs gars. Ugunīs, baigā izmisumā, nāvē un jaunās cerībās tūkstoškārt šķīstīts, viņš ceļas savas nākotnes debesīs, celdams līdzī arī savu tautu. Mums vienmēr ir bijušas vienas bēdas, viena ticēšana, vienas cerības, tikai tām mēs paši neesam varējuši atrast istos vārdus, kā to visu pasacīt. Un tieši šajās un aizvadītajās dienās, kad patiesi sirds un cerību vārds ir kā uguns sēkla tautas dvēselē, kad tas kopējā cīņā spēj aizraut un aizdedzināt miljonus par svētu lietu, nāk dzejnieki un pasaka to, kam mēs neesam zinājuši vārdus. No savas pagātnes celdamies, mēs tad iedegamies pret nākotni savas tautas dvēseles teicēju aicināti, jaunu cerību mudināti: un paši jaunu ticības spēku apliecinādami.

Kārlis Skalbe

Vecam gadam beidzoties, kā nozīmīgākais notikums mūsu kultūras dzīvē atzīmējams kvēlās latviešu patriotēs — rakstnieces Annas Brigaderes prēmijas piešķiršana vislatviskākajiem dzejniekiem, visu mīlētajam Kārlim Skalbem par dzejoļu grāmatu „Klusuma meldijas” un dzejniecei Zinaīdai Lazdai par dzejoļu krājumu „Staru viesulis”.

Brigaderu Annas prēmija nodibināta pēc dižās rakstnieces atstātā testamenta. Kā to pati dzejniece noteikusi — ārējā atzinības balva — literārā prēmija piešķirama par trim gadiem reizi tam latviešu rakstniekam, kas šaj laikā devis labāko daiļdarbu nacionāli-ideālistiskā virzienā.

A. Brigaderes literārās prēmijas līdzekļi sastādās no viņas atstāto darbu honorāriem, no kuriem divas trešdaļas izlieojamas rakstnieces piemiņai, viņas darbu popularizēšanai, bet pārējais daiļdarbu godalgošanai. Šī pašlaik mums ir vienīgā ārējā atzinības un goda balva, ko prēmijas veidā latviešu rakstniekiem iespējams izpelnīties.

Balvas realizēšanai — A. Brigaderes atstātā testamenta izpildīšanai nodibināta pie-

miņas komiteja, kas tagad jau darbojas trešā sastāvā un kuņģā aicināti mūsu vispār cienījamākie gara darbinieki, rakstnieki, kritiķi u. c.

Jau trešo reizi piepildījies A. Brigaderes vēlējums — prēmijas piešķiršana rakstniekiem, un tā šoreiz dalīta, ievērojot divu autoru darbus: Skalbes un Lazdas. A. Brigaderē vienmēr savā dzīvē un darbā gājusi kopā ar jaunatni, un šai gadījumā Z. Lazda ir cienīga viņas gara krustmeita. Varam droši domāt, ka cienījamā rakstniece A. Brigadere ar godalgotu darbu izvēli varētu būt apmierināta, jo, staigājot vēl šīs zemes saulē, viņa sacījusi mīļus, siltus un pateicības pilnus vārdus neatdarināmā vārdu meistara K. Skalbes mūzai, kuņģā visdziļāk un būtiskāk izteikšies latviešu tautas dvēsele gan grūtajos pārbaudījumu brīžos, gan mierīgā un saulainā darbā.

Pirmās A. Brigaderes prēmijas laureāta domu par dzejoļu krājumu „Varenība” 1937. gadā izpelnījās Aiviekstes bajārs Jānis Medenis. Viņa dzeja pamattonos ietrīcas kā dūre, kas ar milzīgu spēku sista uz ozola galda, vai arī brīžiem kā maigākam glāstam atvērta delna sniedzas mums pretim. Tai laikā, kad mūsu literatūrā ienāca Medeņa Varenības spožums, mēs jau bijām atspirguši no cīņām pagātnē, austrumu milzim bija atcirsti ikšķi, kultūrālā un saimnieciskā dzīve strauji paplašinājās, mēs kāpām kalnā. Tad pirmais A. Brigaderes prēmijas laureāts savā godalgotajā „Varenībā” dziedāja: „Saulē kāpj debess kalnā, un zeme tai paceļas pretī. Daugavā vaļavīksne dzer, klajumos mirdzumu sveiz. Izejam tēvzemes svētkos, un aizmūžu šalkšanu dzirdam, — Dievs! vai tā tavējā balss: Indrānu oši tur šalc!” (Varenība). Pēc trim gadiem Medeņa godam ar varonības pilnīgām latviešu strēlnieku dziesmām „Mūžības skartie” sekoja Aleksandrs Čaks: „Savu roku pār galvu es laižu: Balta ziema, un vakars ir vēls, Tikal tālēs mirdz strēlnieku gaišums. Velti mākoņi pūlas to aizsūt; Aukai līdzīgi zvēro šīs kvēls.” (Mūžības skartie.)

Atkal aizgājuši trīs gadi. Jau sen nopelnītu domu, kas audzis no gada uz gadu un vienā otrā reizē aizmūrēts, meklējot sirsniņo saules vīru, šais dienās saņēma K. Skalbe, runādams uz lasītāju sirdīm ar savām „Klusuma meldijām”. Pretēji abiem pirmajiem sava laika un pagātnes lieluma apņemtajiem A. Brigaderes prēmijas laureātiem, K. Skalbes „Klusuma meldijas” jau ieskanas cita stīga — latviešu tautas pārciestās nelaimes balss no sarkanās miglas gada. Nav otra tāda latviešu dzejnieka, kas vēl tik pilnīgi un izjusti nedaudzos un vienkāršos vārdos būtu spējis izteikt savas tautas ciešanas. Tie ir tie labie uguns vārdi, kas dedzinot dziedē, kas mūs visus norūda ziemciešu tautas dvēseļu kalvē. „Daudz mocekļu bij izredzēti, tev, mana mazā tēviņa, Kas līdz ar mātes vārdu svētu čukst sāpju stundā: „Latvija”.

Kārļa Skalbes dzejoļi, kā paši jaunākie, tā seno dienu, pa lielākai daļai jau kļuvuši par visas tautas kopējiem vārdiem gan šī nedienā, gan prieka svētkos. Mēs esam pateicīgi par katru rindu, ko lielais meistars, ejot uz saulrieta pusi, gudrām un labsirdīgām bērna acīm saredz, ko saklausa un pasaka mums. Pateicība lai būtu mūsu vērtējums par padarīto. Mēs nenogrimstam bezcerībā, bet, kopējo uzvaras darbu darīdami, jaunai dienai ticēdami, runājam ar dzejnieka vārdiem: „Pret kalnu egļu aug

tik slaiki: Ir visur apslēpts dailes tēls. Nāks citi gadi, citi laiki; Un celsies viss, kas augsts un tēls.”

Ja latviešu kultūrā Kr. Barons parāda sīksto darbdienu, Rainis pauz latviešu domu, Jaunsudrabiņš latviešu ikdienu, Akuraters latviešu svētdienu, tad Skalbe mums atnes latviešu kluso svētvakaru. Viņš šķirsta liesmainas lapaspuses Dieva grāmatā, kuņģā ierakstīti tikai saules vārdi.

Slavējama A. Brigaderes augsto cīņas tikumu nesēja un viņas gara līdziniece ir jaunā laureāte dzejniece Z. Lazda. Godalgotajā krājumā „Staru viesulis” viņa droši un spēcīgi saka: „Pie sava šķēpa turas kareivis, Pie savas zemes, kas ar zemi dzīvo. Nāk dienas nākdamas un aiziedamas plīvo, Kas bijis drošs, arvienu palicis.”

Visos A. Brigaderes prēmijas laureātu darbos visspilgtāk sajūtams spēcīgais patriotiskais motīvs kā pamatākmens savas tautas dvēseles un domu celtni.

Zinaīda Lazda

Z. Lazda savas gaitas sākusī Eģļos. Viņas pirmais krājums „Zaļie vārdi” lasītāju rokās nonāca 1936. g., un tie dzejniecei i kā dabas un dzīvības vārdi, kuņģos viņa, va sarīga spožuma apmirdzēta, pieņem un svēti dzīvi, to atzidama.

Godalgotajā krājumā „Staru viesulis”, ka ir dzejnieces otra grāmata, Z. Lazda sev virtuozī parādījusi tikpat labi optiskās tematikas nodalā — Gaismas klajumos, kā atpārējās lapaspusēs, ar lielu vienreizību spēku sniedzot arī patriotiskos dzejoļus: Salīdzinot ar pirmo grāmatu, „Staru viesulis” skaidri jaušam dzejnieces izjūtu skālo un tematikas paplašināšanos un padziļināšanos. Vistuvāk „Zaļajiem vārdiem” šķietās nodalā, kur dažādu toņu nokrāsā a plaiksnās dabas izjūtas. Apbrīnojama lā viešu valodas izjūta un panāktā daijskūnība ikvienā rindā, tīrais senču latviskum sacerētāju cienīgi nostāda A. Brigadere prēmijas laureātu vidū. A. Brigaderes gādziņo tālāk, tas spēcīgi runā arī no Zinaīdas Lazdas „Staru viesuļa”. A. E

pelnīja kā kuņģis, bet vakaros centās savu ienākumu papildināt uz līdzspēlētāju rēķina, vienalga kādiem līdzekļiem, ņemot palīgā viltību, blēdību un pat krāpšanu. Tāpēc arī visi bija tik ļoti aizraušies un nodevušies savai manijai, ka apkārtējie cilvēki, kā vispār visa pasaule, tiem nemaz neeksistēja.

Visvairāk svīda un slaucīja sviedrus no sava bumbveidīgā paņa Kļušcevs, bez bārdas, bez ūsām, bez matiem, bet divām lielām ausīm kā krūzes rokturiem. No iekšējā satraukuma viņš bija piesarcis, degungals spīdēja, pelēkas labsirdīgas acis blisnāja, ceļoties un grimstot smagiem bieziem vākiem gandrīz bez skropstām. Viņš vienīgais, kas mēģināja smaidīt, visvairāk runāja, reizēm iedziedājās.

Viņa tumšzils uzvalks bija nobružāts un sapurcīts, apkakle spīdēja, bet tam likās būt neizmērojamas kabatas, jo no tām, it īpaši ja pazaudēja, viņš izvilkā pa kumosam uzkožamā — gan pirāgu, gan biskvītu, neietītu desas gabalu, konfekti vai citu ko. Citiem nedeļa, kaut tie lūgtin lūdzās. Viņš nodarbojās tirdzniecībā Maskavas priekšpilsētā.

Trešais bija Sietiņš, drukns un plecīgs, spēka vīrs, bet pārpūlējies, caurām naktīm spēlējot. Viņš bija kluss un flegmatisks, nepacēla pat acu no galda, kad sarunājās ar savu partneri. Viņš palika tikpat mierīgs, ja arī pazaudēja.

Visnervozākais bija kāds vecāks mazu lomu teātra aktieris, panīcis dzerot un trumpojot, nozūdiņš rūpēs par savu ģimeni un iekritis pāri kaklam parādos. Izspēlējot vai zaudējot viņam kreisais vaigs nervozi raustījās no acs līdz lūpu kaktiņiem. Dažreiz sašķobījās viss žoklis.

Izņemot Kļušcevu, viņiem visiem Marijas ienākšana bija nulle, tie pat nepaskatījās uz viņu. — Bet Kļušcevs šad un tad pameta skatu, viņa nēģera lūpas savilkās grimasē, redzot tādu svaigu sievieti, un viņam bija savas domas par spīti „nāvīgajai spēlei”. Glupais Markovskis, viņš rūca sevī, tādas dēļ es ilgāk nekūkotu un spēli pārtrauktu. Bez spēles viņam vēl vienmēr ko gribējās darīt, vismaz runāt.

„Saimniek!” viņš sauca, „atnesiet, atnesiet vēl kādu špabja pudelīti! Kā lai spēlē, ka nav ko iedzert? Notīrīst pirksti!” Plūmpēdis, sēžot savā vietā, paskaidroja:

„Nu nav, ka es saku! Nav! Vai tad man būtu žēl dot! Bet te uznāca tāda kompānija ar sieviešcilvēkiem un iztukšoja visu, apēda visus uzkožamos.

„Ja te pie jums tik slikti, es turpmāk nenāksu.”

„Gan jau nāksit.”

Viņi visi turpināja spēli. Kļušceva runa nevienu netraucēja, un pats, — par spīti sarunai, apspēlēja savus pretiniekus.

Marija pāris reizes mēģināja uzrunāt Antonu. Tas neļāvās un ar dūsmīgu žestu vi-

ņu noraidīja. Viņa sāka nervozēt. Jau tik vēls un vajadzēja taču nokļūt vēl savā dzīvoklī.

Pusstundu pēc sarunas Plūmpēdis, slinki kājām šūcot, nāca ar degvīna pudeli. Viņš pabāza to Kļušcevam zem deguna. Esot to atradis atvērtu ieliktu kumodē.

„Nu tad pielejiet manu glāzi!” teica Kļušcevs.

Arī citi tagad mirkli apstājās spēlēt un uzmanīgi raudzījās, kā Plūmpēdis ieļej glāzē kāroto šķidrumu.

„Vai tu gribi viens dzert?” skarbi noprasīja Sietiņš.

„Nu, ka tik vien ir! Tur jau visiem neiznāks, un nakts gaŗa.”

„Nē, brālīt! To tu neiedomājies, tad kaŗš mājā!”

„Tu man te nemaisies starpā!”

„Nu labi, labi!” Viņš pielaidās. „Dodiet viņiem arī!”

Tikai tagad dzerot Markovskis paskatījās sāpus un pilnīgi redzēja Mariju.

„Marusja! Tu mani atradi?” viņa balsi skanēja sirsnība un izbrīna. „Bet kā tu esi pārvērtusies! Saulē nodedusi, formās kļuvusi pilnīgāka, tu jau esi ziedoŗa roze! Tavs vecais kraķis jau tevi barojis ar medu un... un riekstiem! Ļauj man pataustīt kādu pirkstiņu, vai diezgan mīksts skrunŗanai?”

Marija pasniedza viņam roku.

„Tā jau tūri asa!” viņš izsauca. „Tavs vecais tevi par daudz kalpinājis. Saki viņam, lai piesargās. Bet par to lūpas tev maigākas un sārtākas.”

Viņš piecēlās un noskūpstīja to uz lūpām.

„Vai cik labi, ka tu atbrauci. Šodien man nekā nevedas. Tu taču man bijī parādā, nu ir īstais brīdis, ka no tevis iekasēju.”

Marija gribēja atbildēt, ka gluži pretēji: viņš tai parādā. Bet tad viņa domāja, ka, dodot naudu, atpirksies no viņa un visa šī lieta būs izbeigta.

Antons atkal domāja, ka citu kiātbūtnē tomēr neērti naudu no viņas ņemt, tāpēc pasauca virtuvē, kur viņa iedeļa 50 latu. Ar mazāk naudas viņš nebija mierā.

Marija uzstājās, lai iet tūlī ar viņu uz mātes dzīvokli, jo jāpārrunānot ļoti steidzama un svarīga lieta. Viņa tādēļ vien jau šovakar viņu sameklējusi. Bet nepagāja piecas minūtes, kad citi spēles dalībnieki jau sāka uztraukties par viņa prombūtni, un Kļušcevs, aizdomīgi smaidot un divdomīgi runājot, saņēma Markovski pie rokas un izveda istabā, kur tūlī abi apsēdās pie galda un spēle turpinājās.

Markovskis bija atkal pati sasprindzinātība un uzmanība, tik ļoti nodevās spēlei, ka acu nepagriezta uz Marijas pusi. Lai gan tas ārēji nekā neizrādīja, tomēr iekšēji bija satraukts, labi vairs neapsvēra, nosolīja par augstu, pazaudēja, par ko uzbudinājās, citiem pārmeta, bārās. Reizēm viņi visi strīdējās, skaļi kļiedza, uztraukti, pārkairinātiem nerviem, tad, lielā gribas patērīnā piespieŗoties vismaz ārēji būt mierīgiem, turpināja spēli.

Plūmpēdis snauda, sēŗot uz krēsla. Abi sūcēji skatītāji bija aizgājuŗi.

Kaut gan Marija bija nogurusi un no spēles daudz nekā nesaprata, tomēr viņa sēdēja netālu no Antona, nepārtraukti raudzījās viņā pašā, viņa kārtīs, roku kustībās, it kā tā palīdzētu spēlēt. Bija pagājuŗas atkal divi trīs stundas. Vai tad nu reiz nebeigs spēlēt, ies tad ar Antonu mājā, izrunāties tad.

Bet viņam neveicās. Viņš visu laiku arvien vairāk pazaudēja. Kad bija tukŗs, uzplījās Marijai, lai aizdod. Sakarā ar to, bija vispārīgs pārtraukums, viņi lika pagatavot tēju, dzēra to.

Marija negribēja dot, bet Markovskis neatlaidās. Viņš agrāk neiesot mājās, līdz nebūŗot zaudētais atspēlēts. Viņa iedeļa 20 latu, teikdama, ka vairāk neesot.

Pa aizkaru šķīrbām jau spīdās gaisma, bet viņi liki, izmocītām seŗām, intensīvi spēlēja. Arī Kļušcevs bija tagad gluži kluss, nepameta acu uz Marijas pusi. Aktieris nekā nevarēja savaldīt savus vaibŗstus, katru kārti metot galdā, viss kreisais vaigs savilkās, tā ka kreisā acs aizvēŗās, sašķobījās un noraustījās, tad atkal pavēŗās. Sietiņš sēdēja kā koka statuja un mēchaniski kustīnāja rokas, izguldza pa skaŗai.

Markovskim pie denīŗiem bija izspīduŗies asinsvadī zilā krāsā, āda uz deguna un vaigiem kā ar varu uzspīlēta, gaŗais kakls likās vēl liesāks, cīpslaināks un brūnāks. Viņš sausi izrunāja tikai visnepiecieŗamāko.

(Turpinājums sekos.)

Adolfa Hitlera skola

NĀKOŠO POLITISKO VADĪTĀJU AUDZINĀŠANA

Sakarā ar Rīgas atbrīvošanas 1 gada atceri Austrum zemē viesojas Adolfa Hitlera Zontholēnas skolas mūzikas orķestris. Drošie vācu zēni — nākošie politiskie vadītāji — koncertēs vairākās Latvijas pilsētās.

Adolfa Hitlera skolu uzdevums ir audzināt partijai jaunus politiskus vadītājus. Piemērotus audzēkņus šīm skolām izvēlas, raugoties vienīgi uz jauniešu apdāvinātību un rakstura īpašībām. Šo skolu audzēkņiem nav jāmaksā ne skolas, ne uztura nauda. Tādā kārtā šīs skolas pieejamas arī visnabadzīgāko tautas locekļu dēļiem.

Tās ir pavisam īpatas mācības iestādes. Skolēnus izvēlas no pamatskolas audzēkņiem un sešos gados sagatavo gatavības apliecībai, lai tie varētu iestāties augstskolā. Mācības un audzināšanas paņēmieni šeit ir pavisam īpatnēji. Audzēkņi dzīvo skolas internātā, kur valda stingra disciplīna. Disciplīnas uzturēšanu atvieglo lielā savstarpējā draudzība un labās attiecības, kas pastā starp audzēkņiem un audzinātājiem.

Pats par sevi saprotams, ka šeit intensīvi nodarbojas ar sportu. Fiziskā audzināšana nodarbes, pirmkārt, norūda ķermeni, otrkārt, audzina bruņinieku stāju un ciņas gatavību. Pie garīgās skološanas pieder ne tikai pamatgais zinātniskas mācības, bet arī mākslinieciska audzināšana.

Šīs skolas sistēma nepieturas pie sastingušiem mācību plāniem. Šo izlasu skolnieku mācības var izveidot daudz brīvāk. Saskaņā ar to viņu gatavības apliecība nav priekšmetos iedalīts formulārs, bet plašs skolnieka, viņa spēju un sasniegumu raksturojums. Izlaiduma apliecība liecina, ka jauniešiem var iestāties augstskolā; dažiem audzēkņiem arī nemaz neizsniedz apliecības. Mēro ir jaunieša vērtība vispārībai, viņa vadītāja īpašību pakāpe. To izveidošar cenšas panākt šīs mācības, pareizāk — audzināšanas iestādes visā savā darbībā.

Sogad notiek Adolfa Hitlera skolu pirmais izlaidums. Jaunekļi pirms iestāšanās universitātē dosies uz fronti kā kaŗavīri, lai tur pierādītu, ka Vadoģ labākā jaunatne var izturēt katru pārbaudījumu un spēš kādreiz stāties tagad jās cīnītāju paaudzes vietā, uzņemoties politisko vadību.

pr.

Kur vien apstākļi pieļauj, fiziskās audzināšanas nodarbes saņem vienoti veselīgu garīgu izklaidēšanos, kā, piem., nodoties buru sportam.

Sporta nodarbēs nepieciešama drošme un vispusība.

Vecāko gadagājumu audzēkņu mācības aptver dažādus zinātnu novadus un reizē audzina politiskai gatavībai.

Darba kopībā veidojas nepieciešamā prasme vēlākam pilnvērtīgam darbam.
Ostraum-Bilderdienst uzņ.

Siltums ziemai no purva

Laikmeta uzņ.

Katr izraktais
kūdras ķieģelis vēl
2—3 reizes jāpār-
cilā, kamēr tas pil-
nīgi izžūst.

Dziļu novadgrāvju šķērsotie, viršu un krūmāju segtie purvi Rīgas pievārtē darbdienā pēcpusdienās un svētdienās iegūst neparastu rosību. Plašajā klajumā kreklos izmetušies kustas mundry ļaudis, ceļot ārā no purva dzilēm tumšbrūnus, mitrus klaiņus. Tālāk šie klaiņi rindojas uz viršu paklāja un slejas nelielās kaudzītēs, aizsedzot visu purva virsu. Tur strādā čaklākie un rūpīgākie Rīgas iedzīvotāji, paši sev sagādājot ziemai nepieciešamo kurināmo — dedzināmo kūdru.

Miera laikos kurināmā iegāde Rīgas iedzīvotājiem nerādīja grūtības. Ogļu laukumos cauru gadu bija redzamas importēto

Vasaras saule un vējš izvelk kūdrai pēdējo mitrumu.

akmeņogļu un koks kaudzes, bet malkas laukumos katrā laikā varēja izvēlēties vēlāmās šķirnes malkas asi. Pagājušā ziema rīdziniekiem lika sajūst, ka kara laikā svarīgākais uzdevums ir frontes un karavīru apgāde, bet aizmuģurei savas vajadzības pēc iespējas jāapmierina pašu spēkiem.

Arī šogad transporta grūtību dēļ nebūs iespējams sagādāt ne pietiekamu daudzumu akmeņogļu, ne dedzināmās malkas no pašu mežiem. Tādēļ saprātīgi rīkojas tie tūkstoši rīdzinieku, kas nebaidās no agrāk nicinātā purva un nedaudz darba grūtībām, lai brīvajā laikā sagādātu dedzināmo kūdru apkurei nākamajai ziemai.

Privātie dzīvotāju vajadzībām Rīgas pilsēta šopavasār iedalīja atsevišķus kūdras lauciņus pilsētai tuvākajos Hausmaņa, Zolitūdes, Skultes, Slēperu, Nordeķu un Getliņu purvā. Katrs lauciņš iedalīts 20×40 metru platībā ar aprēķinu, lai to varētu izmantot 20 gados. Šinī nolūkā gar katru lauciņa galu šovasar atļauts izrakt kūdras slāni tikai 1 metru platā slejā un 1,5 m dziļumā; lauciņa pārējā virsa izmantojama kūdras zāvēšanai. Šādā veidā no katra lauciņa var iegūt 60 kub. m jēlkūdras, kas pēc izzāvēšanas dod ap 40 steru gaissausuma kūdras un pietiek 4—5 istabu dzīvokļa apsildīšanai. Divu istabu dzīvokļa un virtuves apkurei pietiek ar pusi no minētā daudzuma resp. 30 kub. m jēlkūdras, kas dod ap 20 steru gaissausuma kūdras. Šāda daudzuma kūdras izgriešanai un izzāvēšanai jāpatērē apm. 10 darba dienu. Caurmērā jārēķina, ka 1 stera gaissausuma kūdras sagatavošanai jāpatērē apm. 5 ierēdņa darba stundas. Rīgai tuvākajos Hausmaņa un Zolitūdes purvos kūdra samērā maz sadalījiesies un izzāvēta ir ļoti viegla. Viens sters gaissausuma kūdras siltuma ziņā līdzvērtīgs 0,4—0,5 steriem bērza malkas.

Kūdra kā kurināmais lietojama visās krāsnīs un pavaros, lai gan ieteicamākas krāsnis ar restēm, kas veicina kūdras degšanu. Purva virskārtas mazāk sadalījiesies gaišākā kūdra no derīgāka virtuvju pavarjiem, jo dod lielāku liesmu.

Rīgas pilsētas iedalītos 2000 kūdras lauciņos šovasar siltumam ziemai sev gādā pāri par 3100 gimeņu, jo ģimenes ar mazākiem dzīvokļiem draudzīgi sadarbojas uz viena lauciņa. Kūdras racēju vidū lielākā daļa strādnieku un ierēdņu, bet netrūkst arī skolotāju, mākslinieku un citu profesiju pārstāvju. Vislielākais kūdras racēju skaits Hausmaņa purvā, kas izplešas 2—3 km atstatumā no 3. tramvaja gala punkta. Tur 900 lauciņos kūdru savām vajadzībām rok pāri par 1500 gimeņu. Darbs rit īpaša pilsētas valdes iecelta uzrauga vadībā, kas jaunajiem kūdras „rūpniekiem” dod nepieciešamos padomus un ierāda labākos darba papēmienu.

Kūdras rakšanas sākumu šogad stipri aizkavēja vēlāis pavasaris, jo vēl Jāņos purvā atrada neatkusušus slāņus. Tādēļ tagad vēlākiem kūdras racējiem krietni jāpasteidzas. Kūdras griešanu ieteicams izbeigt jau jūlija vidū, lai kūdras ķieģelīšus, kas normālos apstākļos žūst apm. 5 nedēļas, vēl priekš rudens lietus perioda varētu nogādāt mājās.

Rīgas apkārtnē atrodas ap 6500 ha izmantojamu kūdras purvu, kur vērtīgā kurināmā slāņi sniedzas pat līdz 6 m dziļumā, bet tie līdz šim vēl atstāti novārtā. 1937. g. Rīgas purvos izrakti tikai 24.000 kub. m kūdras. Gan šogad kūdras racēji noslēguši līgumus par 267.000 kub. m sagatavošanu, no kā 104.000 kub. m sagatavo privātpersonas, tomēr arī ar to vēl Rīgas purvu iespējas nav pietiekami izmantotas.

J. M.

Centīgais kūdras racējs Hausmaņa purvā darbā.

FUTBOLA DRUDŽI

Tēvijas vienības kapteinis rakstnieks Vilis Lesiņš atstāj spēlētājus izvēlētā laimneša drukas kļūdu velniņa ziņā un iet nodot ziedu klēpi dzejniecēm Leimanei un Dālei pasniegšanai frontē ievainotajiem latviešu cīnītājiem. No kreisās: teletonists H. Mindenbergs, redaktors A. Strautmanis, žurnālists J. Ziverts, fotogrāfs R. Andrejs, dzejnieks A. Johansons, mākslinieks E. Rirdāns un dzejnieks F. Dziesma.

Pas. rek. J. Daliņš tiesneša lomā un viņa asistentes - linijtiesneses I. Leimane un K. Dāle.

Uzvarētāja — Laikmeta un Daugavas Vanagu redakcija — vienība ar savu simbolu — prese: pili. No kreisās: vienības kapteinis — dzejnieks Andr. Eglītis, vārtsargs — mākslinieks F. Kļaviņš, fotogrāfs J. Krieviņš, dzejnieki A. Smagars, A. Ancāns, redaktori V. Licis, M. Culītis un mākslinieks A. Krūka.

O. Sprūdes uzņem.

Neparasts brīdis futbola sacīkstēs — Centrālās piensaimniecības savienības spēlētājiem piešķirtās paniņas ciņās pagurušajiem spēlētājiem uznes laukumā. Pret to lictošanu spēles laikā sirdīgi protestēja tiesnesis J. Daliņš, bet velti.

Labas lietas atbalstīšanai rīdnieki arvien bijuši atsaucīgi. Kopš nāca zināms, ka preses ļaudis grib sacensties futbola spēlē veltījot šās sacīkstes ienākumu latviešu brīvprātīgajiem, futbola drudzis bija pārņēmis nevien pašus rīkotājus resp. spēlētājus bet arī futbola draugus. Līdz šim tiem bija izdevība redzēt Rīgā sacenšamies daudzas un dažādas futbola slavenības, to skaitā arī tādu zemju vienības kā Turcijas un Rumānijas. Rīgā spēlējusi arī tāda eksotiska vienība kā Košicas čigānu muzikantvienpadsmiti. Sacentusies pat arī skatuves mākslinieki — operas dziedātāji un baletdejojāji pret aktieriem. Bet latviešu žurnālistiem tā bija pirmā debija ciņā ar untumaino futbola bumbu.

Spēle no sākuma līdz pat beigām, kā tas jau žurnālistu praksē parasts, risinājās visniknākās draudzības garā. Daudzi skatītāji pēc velti laužīja galvas, cenšoties uzminēt — pie kādas spēles sistēmas preses ļaudis tad īsti pieturas. Beidzot vairākums nolēma, ka tā laikam būšot olimpisko sistēma, jo pārsvarā abās vienībās dzejnieki. Tūbelis ar Rirdānu pa reizei gan sirdīgi mēģināja jaukt šo sistēmu, pārejot uz brīvo ciņu, bet velti. Dzejnieki konsekventi palika pie sava, kamēr dzejdaris Smagars pānāca 2:0 par labu sastādītajai vienībai.

7000 skatītāju atsaucība šīm sacīkstēm dod iespēju nodot brīvprātīgajiem latviešu kaņavīriem mazliet vairāk nekā 10.000 RM.

Kursivs.

22. jūnija sacīkstes

Latviešu sporta apvienības 22. jūnija atcerei rīkoti sporta svētki iepriecināja ar augstvērtīgu sportu visās sacensībās un sirsnīgas draudzības noskaņojumu.

Rokas bumbas spēlē savu pārākumu, gan tikai ar vienu vārtu starpību, pierādīja tehniski un taktiski pārākie vācu kaņavīri. Futbolā spožu 5:0 uzvaru izcīnīja straujie Rīgas sastādītās vienības spēlētāji.

S.

Spēles moments Rīgas un vācu kaņavīru sastādīto vienību futbola sacīkstēs.

Ciņa par bumbu sastādīto vienību rokas bumbas sacīkstē.

Foto La

Zemes bagātību pētīšanas institūta darbinieki aizaugušos purvos meklē sapropēja slāņus.

Ja kāds mēģinātu apgalvot, ka no ezera dūpām var iegūt benzīnu, mēs teiktu, ka tas ir pilnīgi absurds. Tomēr, ja šīs staignās dūņas ezera dibenā krājušās gadu desmitiem, simtiem un tūkstošiem gadu plūdim tur pārveidojušās un zem lielā spiediena sablīvējušās slāņainā masā, tad šī masa pārstrādāta var dot dažādas eļļainas vielas, to starpā arī benzīnu.

Visos stāvošos un lēni tekošos ūdeņos var sastapt daudz dažādu sīkorganismu gan no augu, gan dzīvnieku pasaules. Nomināli šie ūdens jēmitnieki — planktoni savus apvalkus, skeletu un saturu katru gadu pa kārtai nogulsē ūdens baseinu dibenā. Tā nogulsētās organismu atliekas gadu pēc gada krājas aizvien biežākā slāņi. Apakšējās dūņu kārtās norit pūšanas procesi, augu un dzīvnieku atliekas sadalās, pārveidojas un zem lielā virskārtu un ūdens spiediena pārvēršas cieši sablīvētā slāņainā organiskā masā — sapropelī. Apakšējās kārtās sapropelīm bieži vien piejaukts daudz minerālvielu; tad to sauc par sapropelītu vai gitiju.

Sapropēja slāņu veidošanās sākusies jau priekš gadu tūkstošiem, kad ledus laikmeta šūdoni kūstot atstāja neskaitāmus ezerus. Siltais un mitrais klimats sekmēja bagātīgu

auglību un līdz ar to veicināja arī ezeru aizaugšanu un pārpurvošanu. Apakšējās kārtās izveidojās sapropelis, bet virsū kūdra. Tādēļ sapropēja slāņi sastopami zem biezas kūdras kārtas visos aizaugušu ūdeņu veidotos purvos. Vecākos purvos sapropēja slāņu rašanās sākusies 5—7000 gadu pr. Kr. vai vēl senāk. Bet sapropēja veidošanās ezeru dzelmēs turpinās vēl tagad.

Sapropēja jaunākie slāņi ir drupeni, bet senlaiku veidojumi sablīvēti elastīgā masā, kas līdzīga gumijai un nejaucas ar ūdeni. Kalstot sapropelis stipri saraujas, kļūst ļoti ciets un sašķījas melnās plāksnītēs, līdzīgi grāmatas lapām.

Mūsu zemes slāņu pētnieki sapropeli pazīst jau sen, bet tā lietderībai un izmantošanas iespējām līdz šim pievērsti vēl ļoti maz vērības. Rūpniecībā izmantojamus purvos līdz ar kūdras slāņiem izrok arī zem tiem gulošo sapropeli. Kā kurināmais sapropelis deg labāk par kūdru, lai gan kūdras kriegēlīšus bieži vien dara pārāk drupenus. Meliorācijas darbos atsegtie sapropēja slāņi rada īstas nedienas, jo sapropelīm izžūstot, grāvji sabrūk. Šāda parādība arī ierosināja prof. P. Nomali 1937. gadā izdarīt sīkākus sapropēja pētījumus pie Ģipkas, kur, lielākam novadgrāvim sabrūkot, sāka iebrukt arī apkārtnējo tīrumu zeme. Plašāki sapropēja pētījumi iesākti tikai pēdējā gadā, jo no sapropēja iegūstamā darva, eļļas un ziezvielas būtu sevišķi noderīgas tagad, kad kara radīto ierobežojumu dēļ katrai zemei pēc iespējas jāzīti ar saviem ražojumiem. Līdzšinējos izmēģinājumos laboratorijā konstatēts, ka no 1 tonnas gaissausa sapropēja var iegūt 150—220 kg deggāzes un 100—200 kg darvas. Tālākā frakcionārā destilācijā šī darva dod 15—27 kg vieglo eļļu (benzīna), 37—56 kg smago eļļu, 18—28 kg parafina un daudz citu vērtīgu produktu. Nebūtu grūti uzsākt sapropēja slāņus apstrādāt rūpniecībā, lerikojot vajadzīgās destilācijas ietaises tur, kur atrastos pietiekami lieļi un viegli pieejami sapropēja slāņi, jo šīs izejvielas tālāks transports neatmaksājas. Līdz šim zināmi tikai sapropēja iegūlumi atsevišķās līzdās biežumā no dažiem desmit

centimetriem līdz vairākiem metriem, bet nav noskaidrots slāņu plašums. Kūdras purvu dibenā gulošais sapropelis pagaidām nav vērtējams, jo tam var piekļūt tikai pēc kūdras kārtas norakšanas. Tādēļ zemes bagātību pētīšanas institūts pagājušajā vasarā veicis plašākus pētījumus Rīgas jūras līča piekrastē, kur sapropēja slāņi sastopami ezeru dzelmēs un to apkārtnē zem plānākām virskārtām. Iegūtos datus un paraugus patlaban beidz apstrādāt laboratorijās, pēc kam varēs spriest, vai atmaksājas Latvijā celt fabriku gitijas slāņu izmantošanai plašākā mērogā. No sapropēja iegūstamo produktu nozīme ir tik svarīga, ka praktiskus rezultātus šini virzienā redzēsim jau gluži drīz. J. M.

Skats mikroskopā atklāj visus sīkorganismus, kas iegūlušies sapropelī. Pēc sapropēja sastāva noteic arī tā vecumu.

Sargājiet grāmatas

GRĀMATU KAITĒKLI UN LABDARI

Kukainī — grāmatu kaitēklis: grāmatu uts, cukurzivītiņa un maizes ķirmelis (stipri palielināti).

Zīemu, kad vakari gaŗi, jo bieži pēc padarītiem dienas darbiem mēs atceramies savas grāmatas. Tad kādreiz gadās, ka, izņemot no skapja kādu vērtīgu sējumu, mēs pārsteigti vērojam, ka tā mugura un lapas ir bojātas daudzām sīkiem caurumiņiem un vadziņām. No kurienes tie radušies? — mēs jautājam sev skumjā izbrīnā. Tikai pēc ilgākiem meklējumiem atrodam vainīgos. Lūk, no lapām izlien ap 2—3 mm liela iesārti brūna vaboliņa, t. s. maizes ķirmelis (*Anobium paniceum*). Šī kukainīša kāpuri, kas barojas ar cietes un cukuru saturošām vielām, ir tie, kas, urbdamies grāmatas iesējumos, tās sabojājuši. Ne mazāk kaitīgs, bet par laimi mazāk sastopams ir ādgrauzis (*Dermestes lardarius*) — sīka vaboliņa, kuŗas spalvotie kāpuri ieperinās grāmatu ādas sējumos. Pirmās šķiras postītāja ir t. s. cukurzivītiņa (*Lepisma saccharina*) — neliels sudrabkrāsas kukainītis, ko nereti varam sastapt arī pieļiekamā kambari un bufetē. Ļoti darbīgas ir t. s. grāmatu utis — ap 1 mm gaŗā iedzeltānbaltā putekļu uts (*Troctes divinatorius*) un divtik lielā grāmatu uts (*Atropos pulsatoria*), kas ir bāli iedzeltānā krāsā ar sarkaniem raibumiem. Bez jau minētajiem grāmatu kaitēkļiem sastopami vēl daudzi citi.

Bet lūk, pa grāmatu plauktu skrien kāds sīks ap 2—4 mm gaŗš brūns kukainītis, kuŗa āriene atgādina sīlās zemēs piemītošos indīgos skarņpus. Tas ir t. s. grāmatu skarņpis (*Chelifer cancroides*). Jo cītīgi uzbrūkdams jau minētajām grāmatu utīm un iznīcinādams tās lielā vairumā, tas ir īsts grāmatnieku draugs, kas visādi saudzējams. Otrs ne mazāk derīgs kukainītis ir grāmatu smidzis (*Cheyletus eruditus*).

Visdrošāk tomēr pašiem rūpēties par saviem labākajiem draugiem — grāmatām, uzglabājot tās sausās, no putekļiem tīrās un labi vēdinātās telpās. Grāmatas jo bieži jāpārcauda, jāpārbauda, vai nav kādli bojājumi, kas tad nekavējoties jānovērš. E. V.

Grāmatu smidzis un grāmatu skarņpis ir grāmatnieku draugi, jo iznīcina daudzus grāmatu kaitēkļus (stipri palielināti).

SVĒTDIEN, 10. JANVĀRĪ

5.00—6.15 Vācu kaŗ. 6.15 Hamburgas ostas konc. 6.45 Ziņas latv. v. 7.00 Ziņas v. v. 7.10 Hamburgas ostas konc. 8.00 Mūzika svētdienas ritā. 8.30 Vingrošana bērniem. 8.45 Ziņas v. v. austrumiem. 9.00 Vācu meistari mūzikā un literatūrā. 10.00 Ziņas v. v. 10.10 Dievkalpojums. 11.10 Mazs orķ. konc. 11.30 Politiskā raidāmāina. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. val. 12.30 Ziņas v. v. Pēc tam: Vācu tautas koncerts. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 Ziņas v. v. austrumiem. 14.30 Bērniem. Par rakstniekiem V. Plūdoni un E. Virzu. 15.00 Latviešu mūzika un literatūra. T. Kalve (dekl.), V. Stots, A. Zilinskis (klav.) un rad. koris. V. Strēlertes dzej. 16.00 Radiofona pasts kaŗavīriem. (No Berlīnes.) 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. Pēc tam: Rad. pasts kaŗavīriem. 18.00 Vīnes filharmoniku koncerts. (No Vīnes.) 19.00 Ziņas no kaŗalauka. 19.15 Preses apskats. 19.30 Latv. brīvprātīgo kaŗ. pusstunda. 20.00 Ziņas v. v. 20.15 N. Kariusa un rad. orķ. Mediņa vad. 21.00 Ziņas latv. v. 21.15 Koncerta turp. 22.00 Ziņas v. v. 22.20 Deju mūzika. M. Žeimīte u. c. 24.00 Ziņas v. v. 0.15 Nobeigums.

PIRMDIEN, 11. JANVĀRĪ

8.00 Latv. tautas dziesmas un dejas. 8.30 Mūzika skaņu platēs. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts. E. Mauriņš un A. Sturms. 15.30 Mūzika skaņu platēs. 16.00 19. gadsimta meistari dziesmās un klav. mūz. N. Kariusa un S. Berthold-Ozolipa (klav.). 17.15 M. Ivanovs (čells) un rad. deju kapella. 18.00 Aktuālitātes. 18.30 Jautra kaŗavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaŗaspēks. 19.30 Mūzika. 19.45 Politisks priekšlasījums. 20.15—21.00 Rīga. (No Berlīnes.) 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: Krustdēis tēvoča lomā, V. Schiller'a komēdija. 21.15 (No Berlīnes.) 22.20 Klavieru mūzika. Atskaņos prof. F. Baltz's (no Berlī-

nes). 22.50—24.00 Laika kavēklis. Rad. deju kapella un skaņu plates.

OTRDIEN, 12. JANVĀRĪ

11.30 Bērniem. V. Delles raidāmluga. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. E. Zariņa un J. Lejipā (dekl.), J. Jaunsudrabiņš (stāsti). 15.30 Mūzika skaņu platēs. 16.00 Kaŗ. deju kap., soliste u. c. 17.15 Pēcpusdienas mūzika. (Mandolīnu orķ., humors u. c.) 18.00 Aktuālitātes. 18.30 Jautra kaŗavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaŗalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Preses un radiofona politiskais apskats. 20.15—22.00 Mūsu XVI otrdienas koncerts. Prof. H. Baltz's (klav.) (no Berlīnes) un rad. orķ. B. Skultes vad. R. Schumann's un J. Vītols. 21.15 Mūsu XVI otrdienas koncerts (turp.). P. Čaikovska Simfonija Nr. 4. 22.20—24.00 Mūzika laika kavēklis. L. Rameika, deju kap. u. c. 0.15 Latv. brīvprātīgo kaŗavīru pusstunda. 0.45 Nobeigums.

TREŠDIEN, 13. JANVĀRĪ

11.30 Darbam un mājai. 15.30 Mūzika skaņu platēs. 16.00 Solistu koncerts. H. Lūse un A. Kalniņš. (No universitātes aulas.) 17.15 Skaņu uzņēmumi. 18.00 Aktuālitātes. 18.30 Latv. brīvprātīgo kaŗ. pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaŗa flote. 19.15 Ziņas no kaŗalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politisks priekšlasījums. 20.15 No Berlīnes. 21.15 Tautiska mūzika. Rad. koris, salona ansamblis un balalaiku orķ. 22.20 Kamermūzika (F. Lists, O. Respigi). 23.15 Skaņu plates.

CETURTDIEN, 14. JANVĀRĪ

11.30 XXIX Darba pārtraukuma koncerts. F. Viksne, A. Priednieks-Kavara u. c. 13.25 Vācu un italiešu apmaiņas koncerts. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. M. Zilava (dekl.) un tautisks ansamblis. (A. Liepas un I. Kaināres dzej.). 15.30 Skaņu plates. 16.00 Latvijas komandanta pūtēju orķ. 17.15 Skaņu uzņēmumi. 18.00 Aktuālitātes. 18.30 Jautra kaŗavīru stunda. 19.15 Ziņas

no kaŗalauka. 19.30 Mūzika. 19.45. Preses un rad. polit. apskats. 20.15—22.00 Burvju strēlnieks (M. Weber'a op. uzvedums). 22.20—24.00 Laika kavēklis (pūtēju orķ., deju kap.).

PIEKTDIEN, 15. JANVĀRĪ

8.00 Viru dubultkvartets Tēviņa un skaņu plates. 8.30 Skaņu plates. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Bērniem. A. Klīnts (dekl.) un A. Elksnītis. 15.30 Mūzika skaņu platēs. 16.00 Kāds kaŗ. pūtēju orķ. un mazs orķ. 17.15 Pūtēju orķ., koris. 18.00 Aktuālitātes. 18.30 Solistu koncerts. J. Brahms'a darbi. F. Merkel's un L. Schwarzer's (klav.) 19.00 Priekšlasīj. cikls: Mūsu aviācija. 19.15 Ziņas no kaŗalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Raksti no laikrakstiem. 20.15—22.00 2X45 minūtes jautram laika kav. 22.20 Kamermūzika. Fr. Schubert a Sonāta. 23.15 Deju mūzika. 0.15 Latviešu brīvprātīgo kaŗ. pusstunda. 0.45 Nobeigums.

SESTDIEN, 16. JANVĀRĪ

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Neizdibināmi ceļi. (Raidāmluga.) 15.30 Skaņu plates. 16.00 No Zārbriekenes. 17.15 No Zārbriekenes. 18.00 Aktuālitātes. 18.30 Jautra kaŗavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaŗalauka. 19.30. Mūzika. 19.45 Preses un radiofona politiskais apskats. 20.15—22.00 Dejas un dziesmas. 22.20 Mūzika laika kav.

KATRU DARBDIENU.

5.00 Vācu kaŗavīriem. 6.15 Vingrošana. 6.30 Mūzika. 6.45 Ziņas latv. v. 7.00 Ziņas v. v. un koncerts. 8.00 Mūzika. 9.00 Ziņas v. v. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25—11.30 Pārtraukums. 12.15 Ziņas latv. v. 12.30 Ziņas v. v. 12.45 Mūzika. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 Landesdienst Ostland. 15.00 Virspavēlniecības ziņojuma lēns atkārtojums un īsas ziņas. 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. 20.00 Ziņas v. v. 21.00 Ziņas latv. v. 22.00 Ziņas v. v. 23.00 Landesdienst Ostland. 24.00 Ziņas v. v. 0.15 Nobeigums.

KAILĀ PATIESĪBA

„Rūzvelts esot apmeklējis baleta izrādi?”
„Jā, lai pēc apnicīgajiem meliem kaut reizī redzētu kaŗu patiesību!”

Viss jau darīts.

Anglijas pilsetiņā no zvērnīcas izbēdzis ļauva, un iedzīvotājos radusies pānīka. Līdz nāvei nobijies, pilsetas galva telefonē policijas priekšniekam:

„Vai esat jau ko darījuši iedzīvotāju drošības labā?”
„Saprotams,” policijas priekšnieks atbild, „es atņēmu zvērnīcas īpašniekam koncepsiju.”

Stajņa dāvana.

Ziemsvētkos Čerčils saņēma Stajņa dāvanu. Skaisto sainīti nodeva vēstnieks Maiskis. Kad viņš bija aizgājis, kaŗpotājs izsainoja dāvanu.

„Ko tad tas nozīmē?” Čerčils pārsteigumā ieplēta acis. Viņa priekšā bija būritis ar papagaiļi.

„Cepetim būtu labāka zoss...” izteica savas domas vecais kaŗpotājs. Tai laikā papagaiļis iekļiedzās:

„Dajot vtoroi front! Dajot vtoroi front!”
„Ser, vai putns lamājas?” nesaprata kaŗpotājs.

„Nē, Džon, tas ir boļševiku Ziemsvētku apšveikuzas.”

Nedrošs amats.

Pēc Jaungada svinībām Čerčils jautra prātā nonāca pie kaŗpiem un uzrunāja kaŗpi sargu:

„Veco zēn, mainīsīmie vietām!”
„Es nezinu jūsu amata, ser.”
„Esmu Anglijas ministru prezidents, kā „Times” raksta, imperijas sargs.”
„Nemainos!”
„Nu, to es nesaprotu! Cik tad jūs peļņat?”
„Mana peļņa nav liela, bet droša. Jums turpretim — liela, bet nedroša: ko jūs mēsāksiet, kad vairs nebūs ko sargāt?”

Nemierīgā Indija.

Čerčils Londonā pieņem Indijas vicekaŗa sūtītu ierēdni ar ziņojumu par aŗstākļiem Indijā. Čerčils apjautājas arī pe sonīgi:

„Kā tur klājas? Vēl vienmēr nemierīgi.”
„Tā ir, ser.”
„Vicekaŗalis taču pavēlēja noņaut vain gos?”
„Mēs šaujām nost pat nevainīgos, bet I nav, tā nav miera!”

Dāvana.

„Krusttēv, paldies par tavu dāvanu.”
„Vai par to vērts runāt!”
„Es jau arī tā domāju, bet māte lika p teikt paldies.”

„IAUTU TĒVAM” TUKŠPADSMIT!

Amerikas parlamenta locekļi prasā pārtraukt kaŗa materiālu sūtīšanu Stajņam, jo tie nepieciešami pašiem Aŗdā un citur.

Stajņš: „Jolki palki, tad tāda nu ir biedra Rūzvelta dāvana man 1943. gadā!”

„LLŪSTRĒTS NEDELĀS ŽURNĀLS „LAIKMETS”. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŌBELIS. Žurnāla „Laikmets” redakcija un apgāds atrodas Rīgā, Rich. Wagner'a (Dzirnavu) ielā 57. Tālrunai: izdevējs 34692, atbildīgais redaktors 34654, redaktors 2254 redakcija 34696, apgāds 22614. Numurs maksā 30 Rpf. Nākošais numurs iznāks 8. janvārī.